

La importància de l'afecte en el desenvolupament dels infants

Paula Ríos Cobo

201

2023-2024

Psicologia

Yolanda Moneo

INS Puig Castellar

12-01-2024

Abstract

Mi trabajo de investigación trata sobre la importancia del apego en el desarrollo cognitivo de los infantes. En este caso, lo veremos en un caso concreto; mi hermano Héctor. El primer enfoque teórico del trabajo es la investigación sobre las diferentes teorías de aprendizaje del ser humano y después investigar sobre el vínculo afectivo con la finalidad de responder mi hipótesis.

- **Palabras clave:** Mary Ainsworth, vínculo afectivo, teoría del vínculo afectivo, John Bowlby, aprendizaje, afecto

My investigation is about the importance of the emotional bond in the cognitive development of kids. In this case, we will see it in a specific case; my brother Hector. The first theoretical approach of the work is research on the different learning theories of human beings and then investigate the emotional bond in order to answer my hypothesis.

- **Keywords:** Mary Ainsworth, emotional attachment, attachment theory, John Bowlby, learning, affection

Presentació del treball

El meu treball de recerca tracta sobre l'impacte que té el vincle afectiu en un infant durant el seu desenvolupament cognitiu durant el primer any de vida. Parlarem des d'una perspectiva psicològica desgranant les etapes neurològiques i adaptatives dels nadons per poder avaluar la incidència del reforç emocional en aquestes etapes. La part més pràctica l'anem construint a mesura que els nostres coneixements sobre la psicologia dels nens i el seu desenvolupament en el primer any de vida siguin més amples gràcies a la recerca realitzada. Anirem describint el desenvolupament que fa un infant observant en el meu germà Héctor, que va néixer a finals de l'any 2022 per contrastar tot allò que he investigat.

La finalitat d'aquest treball és reconèixer els factors psicològics estudiats en un cas concret, per tant, per mostra-ho realitzaré un documental sobre el primer any de la vida del meu germà Héctor, per observar aquest desenvolupament psicològic de manera pràctica veient de quina manera evolucionen els seus vincles afectius i com els identificarà.

A partir d'aquí em surgeix la següent hipòtesis: Existeix una relació positiva entre el vincle afectiu i l'aprenentatge del nadó perquè es dona una connexió emocional que predisposa el cervell per adquirir nous coneixements.

Índex del treball

1. INTRODUCCIÓ I HIPÒTESIS	5
2. LA CRONOLOGIA DE L'APRENTATGE	6
<u>2.1 El conductisme</u>	6
2. 1. 1. La teoria de Iván Pávlov	7
2. 1. 2 La teoria de John B. Watson	8
2. 1. 2. 1. L'experiment de John B. Watson	8
<u>2. 2 La psicologia cognitiva</u>	10
2. 2. 1. La teoria de Jean Piaget	10
<u>2. 3 El constructivisme</u>	11
<u>2. 4 L'aprenentatge social de Bandura</u>	11
3. TEORIES DEL CONEIXEMENT APLICADES AL VINCLE	12
<u>3. 1. El model del vincle John Bowbly</u>	15
3.1.1 Els vincles no-segurs.	17
3. 1. 1. 1 Casos de vincles no-segurs.	18
<u>3. 2. La teoria del desenvolupament psicosocial de Erik Erikson</u>	20
<u>3. 3. La teoria de L. Alan Sroufe</u>	21
<u>3. 4. Ross Thomson. El vincle afectiu i el seu desenvolupament.</u>	23
<u>3. 5. Mary Ainsworth, la mare de la teoria del vincle afectiu</u>	24
4. REPERCUSSIONS FISIOLÒGIQUES AL CERVELL	26
<u>4. 1. Canvis neuroendocrins materns en la formació de vincles afectius</u>	27
<u>4. 2. Canvis neuroendocrins a l'infant en la formació de vincles afectius</u>	27
<u>4. 3. Conseqüències neurobiològiques de les conductes de l'afecte</u>	28
5. PART PRÀCTICA	29
<u>5. 1 Entrevista Tutora Héctor i0</u>	30
<u>5. 2 Tutora Héctor i1</u>	32
<u>5. 3. Anabel Charro</u>	36
<u>5. 4. Begoña Zarza, psicopedagoga de l'institut.</u>	40
<u>5. 5. Rafa Pérez, psicòleg.</u>	42
<u>5. 6. Núria Luiz, educadora i treballadora social.</u>	44
<u>5. 7 Coordinars Puig Castellar</u>	48
<u>5. 8. Pares Héctor</u>	53
6. CONCLUSIONS	56
7. AGRAÏMENTS	59
8. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	60

1. INTRODUCCIÓ I HIPÒTESIS

El meu treball de recerca investiga els aprenentatges durant el primer any de vida d'un nen i el seu desenvolupament psicològic i afectiu. Partint de la hipòtesis de que els infants necessiten un entorn saludable i emocionalment sostingut per desenvolupar-se, crec també que els infants que no creixen en entorns estables són més propensos a patir alteracions de conducta i cognitives perquè tenen mancança sobretot de seguretat i confiança en ells mateixos. Això suposa falta d'iniciativa per descobrir el món.

Per esdevenir adults emocionalment estables i capaços de desenvolupar-nos en els diferents àmbits de la vida cal que estiguem acompanyants en les primeres etapes de la vida, les més vulnerables i alhora les més receptives en quant als aprenentatges. Quan no és així, es podem presentar conductes disruptives o determinades patologies o traumes latents o explícits.

El que vull aconseguir és identificar tots els processos i etapes psicològiques que viuen els nens però centrar-me en el primer any de vida i observar-ho de manera pràctica, és a dir, identificar tots els coneixements que obtindrà en un infant concret. Aquest infant serà el meu germà Héctor. Durant un any veurem si tot allò que he estudiat es correspon amb l'evolució dels seus vincles afectius amb la nostra família i quina és la correlació.

He tingut la sort de poder desenvolupar la part pràctica del treball amb la col·laboració de la llar d'infants que dirigeix la meua mare¹ doncs ens ha ajudat a viure el desenvolupament escolar; de quina manera va començar i com ha evolucionat.

L'objectiu pràctic final serà la realització d'un documental format per vídeos de l'Héctor durant el seu primer any de vida presentant tot allò que volem mostrar de manera visual per poder entendre-ho millor.

És un treball que m'emociona molt perquè penso que la família és molt important i tenir l'oportunitat de fer aquest treball amb l'ajuda del meu germà petit i poder formar part de la seva vida tant a casa com a l'escola és molt gratificant ja que no tothom té aquesta oportunitat per tant ho aprofitaré per tothom que desitjaria també poder fer-ho.

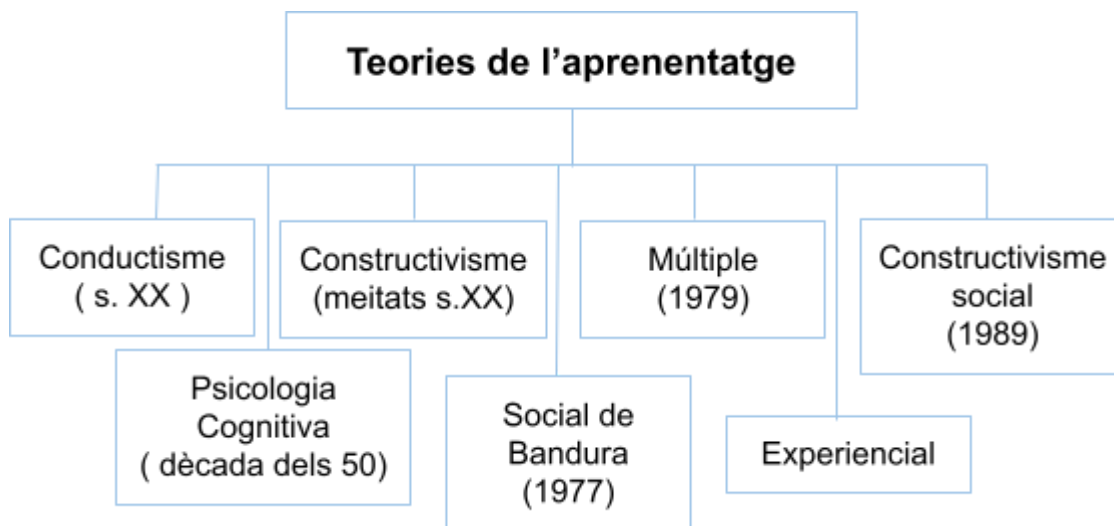
---

¹ Llar d'infants De Zero a Tres, Sant Cugat.

2. LA CRONOLOGIA DE L'APRENTATGE

La ment humana és un territori molt explorat però poc definit. Els intents per descriure com funciona el cervell són molts degut a l'interès per treure els màxim profit de les seves capacitats. Hem de saber que no hi ha una teoria exacta per definir cap àmbit psicològic de la vida. Per aquest motiu durant els anys, diferents autors han proposat teories que parlen sobre l'aprenentatge i per apropar-nos a una definició més complexa hem de familiaritzar-nos amb elles.

A continuació proposo un esquema on s'explica de manera cronològica l'evolució de les teories d'aprenentatge.²

2.1 El conductisme

La teoria del **conductisme** és la més antiga. Pertany al segle XX i defineix l'aprenentatge com l'adquisició de nous comportaments ocasionada per la intervenció a estímuls externs. Aquesta teoria es centra en observar la conducta humana davant la reacció d'estímuls. Hem de saber que la reacció davant d'aquests estímuls serà diferent segons l'individu per tant no els podem anticipar.

Alguns autors destacables son **Iván Pávlov**, **Burrhus Frederic Skinner** i **John B Watson**. Pavlov va fer diferents experiments amb gossos per observar la funció dels estímuls en la conducta. Skinner pensava que recompensar les accions reforçen la

² Nuhum Montagud Rubio. (2020). Psicología y mente. <<https://acortar.link/H3x6vA>>. 01/08/2023. 12:23.

conducta estimulants la seva duració. L'últim autor pensa que el comportament de l'ésser humà és resultat dels estímuls obtinguts de l'entorn.

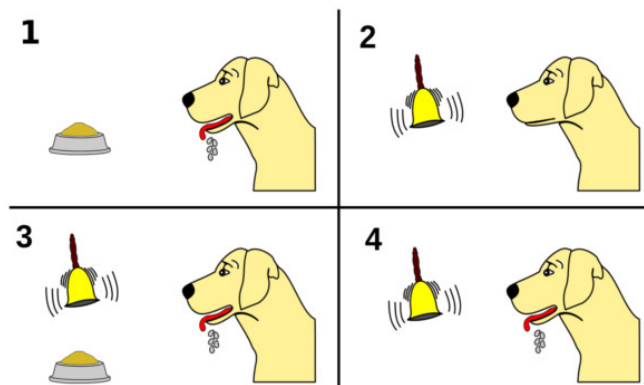
Aquesta teoria va rebre diferents crítiques perquè per molta gent el fet de que l'aprenentatge fos part d'una reacció fisiològica, ignorant tots els processos psicològics no era correcta per això es van proposar temps després noves idees més complexes.³

2. 1. 1. La teoria de Iván Pávlov

Per contextualitzar-nos, Iván Pávlov (1849-1936) va ser un fisiòleg de procedència russa. Principalment es va especialitzar en un altre àmbit i no ben bé en psicologia, però a mesura que el seu interès pel reflex cerebral el va envair va començar a realitzar experiments per comprendre millor el funcionament del nostre cervell. Un dels seus referents en aquest àmbit serà Iván Séchenov.

La seva teoria també es coneguda com **condicionament clàssic**. Ja que utilitzarà el mètode de reflex condicionat, aquest concepte del reflex a un estímulo que temps abans no provocava cap activitat.⁴

A l'any 1907 va començar a realitzar múltiples investigacions relacionades amb el reflex cerebral. Pávlov va voler experimentar la seva hipòtesis amb gossos i es va adonar de que els gossos quan anaven a menjar salivaven. Va repetir-ho durant alguns fent sonar una campana abans de cada àpat dels gossos. Passats uns dies, els gossos quan escoltaven el soroll començaven a salivar ja que això era un indicatiu de que anaven a menjar.

Imatge 1. Experiment Pávlov.
Font: <https://acortar.link/zKXlx6>

³ Molly Zhou & David Brown. (-). Libre Texts Español. < <https://acortar.link/qmi1TQ> >. 13/09/2023. 17:57.

⁴ Irene Alabau. (2019). Psicología online. < <https://acortar.link/dlzDTX> >. 15/09/2023. 21:50.

Podem afirmar, en aquest cas, la seva teoria de condicionament clàssic ja que els gossos finalment van crear un vincle entre el soroll de la campana i el menjar. Cada vegada que escoltaven la campana, salivaven esperant el menjar.

Per tant, ell va veure que l'aprenentatge transformava un estímul neutre (és a dir que a priori no provoca res) en una reacció, aquest estímul obtindrà un significat. En aquest cas, pels gossos, la campana era un indicatiu de que anaven a menjar encara que el primer dia no relacionaven la campana amb el menjar.⁵

2. 1. 2 La teoria de John B. Watson

A partir de la teoria del **condicionament clàssic** de l'autor conductista John B. Watson (1878-1958) va introduir la teoria de Iván Pávlov a Estats Units creant un gran impacte en el sistema educatiu americà.

Aquest psicòleg va ser un dels més destacats d'aquest àmbit després de Iván Pávlov. Ell va realitzar un gran nombre de experiments al laboratori ja que segons Watson, "la psicologia solament té sentit a partir de la conducta observable i mesurable"⁶ per tant, al laboratori podia manipular l'entorn i controlar tot el que hi havia.

2. 1. 2. 1. L'experiment de John B. Watson

L'experiment més famós que va fer John B. Watson va ser anomenat "**El petit Albert**".⁷

Ell va deixar d'una banda els animals per experimentar amb humans, exactament amb un bebé de vuit mesos sobre la por. La selecció d'Albert va ser molt exacta, necessitaven un nen que no hi hagués sentit moltes emocions.

Imatge 2. El petit Albert.

Font: <https://acortar.link/ICFbQd>

⁵ Fernández, Tomás y Tamaro, Elena. (2004). En Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea [Internet]. < <https://acortar.link/iorFD0> >. 15/09/2023. 19:21.

⁶ Juan Armando Corbin. (2019). Psicología y mente. <<https://psicologiaymente.com/biografias/john-b-watson> > 17/09/2023. 12:34.

⁷ Anònim. (2021). Psicología y mente. <<https://acortar.link/ovUNwg> >. 17/09.2023. 12:50

A la imatge de la superior-dreta podem trobar un dels experiments que es van realitzar amb aquest nen que a continuació està explicat pas a pas.

- **Primera fase:** Albert va estar exposat a una foguera i a diferents animals. El nen no va mostrar cap expressió de por.
- **Segona fase:** Fer soroll golpejant una làmina de metall amb un martell. Van utilitzar una rata. Quan Albert s'apropava per intentar tocar l'animal, feien soroll. En aquest cas, l'infant sí que va plorar després de diversos intents per tocar l'animal i cada cop que veia la rata encara que no fessin un cop a la taula, ell començava a plorar. En aquest cas l'estímul no tenia cap contingut significatiu fins que li atorgava a través del so.
- **Tercera fase:** Watson va mostrar-li diferents animals amb pèl i un abric de foca. L'infant va plorar amb cadascú d'ells.
- **Cuarta fase:** Hem de tenir en compte que Albert ja portava alguns mesos dins d'aquest experiment. L'únic moment que tenia al dia per poder estar tranquil era quan li deixaven jugar però això no passava durant molt de temps. L'última prova va consistir en què Watson va aparèixer amb un nou element per Albert: una màscara de Santa Claus. Al nen no li va agradar gens i va plorar molt. La por que li provocava aquesta màscara no era molt clara ja que quan estava a la taula també li horroritzava però intuï que tenia a veure amb que era pilosa.⁸

Finalment, la mare d'Albert va retirar-ho d'aquells experiments. El psicòleg no va completar el seu estudi i no va trobar la raó de la persistència de la por i tampoc si hi havia una manera d'eliminar aquest sentiment que li provocava al nen cada cop que veia una rata o qualsevol cosa de les quals li van produir por, va presentar la tesis de que els estímuls sí es podem dotar de contingut a partir de les emocions associades.

Hem de saber que actualment està prohibit fer aquesta mena d'experiments. En el moment en el que Watson va terminar de fer proves amb Albert va haver una gran pluja de crítiques ja que no entenien per quin motiu no va ajudar a superar els traumes que tot això li havia provocat al petit Albert. Avui dia, continua sent un

---

⁸ Víctor Millan. (2017). Hipertextual. <<https://hipertextual.com/2017/10/pequeno-albert>> 27/09/2023. 18:04.

misteri que va passar amb el nen i es qüestiona si encara té por del animals amb pèls.

2. 2 La psicologia cognitiva

Com a resultat de la primera teoria va sorgir la **psicologia cognitiva** a finals de la dècada dels cinquanta. Amb el temps, els conductistes es van adonar de que no tot era la reacció sobre un estímul sinó que durant tot un dia, passen molts pensaments per la nostra ment. Això va significar un canvi ja que és va prioritzar el procés psicològic d'un ésser humà abans de de la reacció davant d'un estímul.

La psicologia cognitiva s'encarrega d'estudiar el comportament humà no observable, és a dir conèixer l'interior de la ment d'un individu per entendre les seves reaccions, comprendre com es sent i veure com respon respecte això.⁹

En aquest àmbit de la psicologia trobem diferents autors destacables però el més important és Jean Piaget. La seva teoria es centra en el nadó de zero mesos fins l'edat adulta. A l'estudi que jo estic fent, aquest autor serà molt enriquidor.

2. 2. 1. La teoria de Jean Piaget

Imatge 3. Jean Piaget.
Font: <https://acortar.link/qTlfvA>

Jean Piaget, va viure entre el 1896 i 1980. És un psicòleg de prestigi que va investigar sobre el desenvolupament cognitiu dels nens. La seva teoria divideix el desenvolupament afectiu en diverses etapes: la sensoriomotora (de 0 a 2 anys), la simbòlica (de 2 a 7 anys), l'operativa concreta (de 7 anys a 12) i l'última és la operativa formal (de 12 anys fins l'edat adulta).¹⁰ Aquesta teoria ens ajuda a explicar el desenvolupament de la moral, del coneixement i del pensament en tot el procés de creixement fins arribar a l'edat adulta.

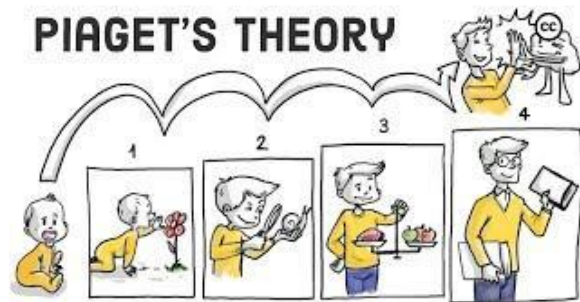
---

⁹Alicia Escaño Hidalgo. (2022). La mente es maravillosa. < <https://lamenteesmaravillosa.com/psicologia-cognitiva-que-es/> >. 17/09/2023. 14:09.

¹⁰Víctor Moreno, María E. Ramírez, Cristian de la Oliva, Estrella Moreno y otros. (2023). Buscabiografias.com. < <https://acortar.link/6ZJ9EB> >. 19/09/2023. 19:12.

Com la meua recerca està enfocada al primer any de vida d'un infant, profunditzarem en l'etapa sensoriomotora dels nens. Aquesta primera etapa passa molt ràpid i tot i així, és molt important ja que es manifesta un visible canvi físic i cognitiu. En aquesta etapa el nen ha d'aprendre a comprendre el món. És una fase important on la repetició d'accions i les errades seran d'ajuda per a que l'infant aprengui com funcionen les coses. Durant aquests primers moments de vida és quan el nadó serà capaç de comprendre que no tot depèn d'ell sinó que també intervien uns altres factors.¹¹

- El **primer mes de vida** els nadons responen a estímuls mitjançant reaccions inconscients.
- Del **primer mes fins al quart**, els infants ja comencen a experimentar amb el seu cos per tant, fan moviments de manera intencionada buscant una bona sensació.
- Del **quart mes fins al desè**, van més enllà del seu cos i centren la seva atenció en objectes i el seu funcionament. Realitzant diferents accions per obtenir uns resultats nous.

Imatge 4. Desenvolupament Piaget.
Font: <https://acortar.link/b6d1am>

Això ho contrasten a partir de repeticions.¹²

2.3 El constructivisme

Poc temps després va aparèixer el **constructivisme**. Aquesta teoria va més enllà de la psicologia cognitiva ja que parla de la interpretació de aquests nous coneixements que obtenim i no és limitada solament a guardar-los en la memòria, és a dir, les persones estan capacitades en donar-li una explicació.

2.4 L'aprenentatge social de Bandura

¹¹ Carlos Vergara Cano. (2023). Actualidad en psicología. < <https://acortar.link/L3SVtg> >. 20/09/2023. 21:48

¹² Ibidem. (Llegir més fase 4 - 10 mesos). 20/09/2023. 22:03.

L'**aprenentatge social de Bandura**¹³ proposada per Albert Bandura al 1977, és una teoria amb la que estem acostumats a conèixer. Bandura diu que el nostre aprenentatge depèn del nostre entorn incloent la nostra cultura, context històric, ciutat, religió, i costums entre d'altres. Per exemple; des de petit a casa has repetit cada any el Nadal imitant les tradicions familiars, una vegada que heu crescut sou vosaltres qui convideu als vostres fills a mantenir-les. Significa que una persona continua una tradició encara que no sap el motiu pel que ho fa.

Bandura diu que el fet de formar part d'una societat ja ens condiciona d'alguna manera ja que som allò que ens envolta, tot i que potser sigui per una pressió social. Som capaços d'aprendre observant i imitant que fan als altres sense qüestionar les raons d'aquestes accions.

Com en tots el processos de desenvolupament d'una teoria també hi ha una part contrària que critica diferents aspectes. En aquest cas va haver una crítica que deia que la manera com explicaven els fets el constructivisme i la psicologia cognitiva reflectia que eren processos aïllats, per tant es va proposar **el constructivisme social**. Per defensar aquesta crítica expliquen que l'aprenentatge s'ha d'entendre com interaccions de l'individu amb els seu context (com he explicat anteriorment, la societat o la seva cultura, religió, família..).

Si tractem de buscar l'origen del què aprenem podem aplicar la teoria de l'**aprenentatge experiencial**, gràcies a haver experimentat el món sentim la motivació per aprendre d'ell. La millor manera d'obtenir nous coneixements és a partir de la iniciativa pròpia que pot sorgir gràcies a haver viscut diverses situacions.

3. TEORIES DEL CONEIXEMENT APLICADES AL VINCLE

Durant la primera meitat del segle XX encara es creia que les mostres d'afecte eren una debilitat sense cap propòsit real o pràctic. Harry Harlow va ser uns dels primers psicòlegs en intentar validar la utilitat del vincle en el desenvolupament dels nens, malgrat fer-ho amb experiments controvertits amb micos¹⁴. L'experiment va mostrar

---

¹³ Adrián Triglia. (2015). Psicología y mente. <<https://acortar.link/1D5IZ>>. 01/08/2023. 12:38

¹⁴ Harlow's Studies on Dependency in Monkeys. <<https://www.youtube.com/watch?v=OrNBEhzig8I>>. 10/10/2023. 19:45.

que el bebé-mico preferia passar més temps amb la mare de felpa suau i només recorria a la “mare” de filferro per satisfer la necessitat primària de la fam. Quan la mare de felpa hi era present, el bebe-mico es sentia més segur, quan era retirada, mostrava angoixa i ansietat. El vincle quedava validat pel desenvolupament de l’infant.

En la teoria del vincle afectiu postulada inicialment pel psicòleg John Bowlby entre els anys 1969 a 1980, intervenen tres factors molt importants: la comunicació no verbal, La intimitat del vincle i concepte “jo” com a experiència.

Una de les coses més importants durant tota la nostra vida son els vincles afectius i la incidència en el desenvolupament de les capacitats cognitives i emocionals. Dit d’un altre manera, com el vincle construeix diverses xarxes neuronals en funció de les vivències. Des de que som petits ens reconforta la relació amb la nostra família, això és el que diu Bowlby i jo pretenc arribar a aconseguir confirmar-ho.

Els primers vincles de la nostra vida, ens faran determinar de quina manera ens enfrontem a les relacions afectives i ens ajuda a aprendre com tractar les nostres emocions. Trobem dos tipus d’emocions, les positives (seguretat, afecte, confiança) i també negatius (inseguretat, por).¹⁵ Per tant, des del primer moment de la nostre infància podem trobar vincles emotius però també problemàtics. Aquest fet no significa que si hem tingut a la nostra infància un vincle problemàtic ho sigui així sempre, tenim l’oportunitat de millorar aquesta experiència i crear relacions sanes i positives per a nosaltres.

En relació als factors ja enumerats, veurem de què consta aquest procés.

¹⁵ Apago, acontecimientos vitales y depresión en una muestra de adolescentes. < <https://acortar.link/GeJYjH> >. 12/10/23. 20:32.

A la primera etapa de vida és molt important que hi hagi un bon vincle de l'infant amb la seva persona responsable per obtenir un bon desenvolupament emocional. Un factor molt important per al nadó, és **la comunicació no verbal** que incideix notablement en el vincle afectiu¹⁶.

Per entendre aquest concepte ho explicaré amb una situació concreta del meu germà. Habitualment, quan estem a casa esperant una visita i sona el timbre, acostuem a posar cara de sorpresa i mirem all passadís fent entendre que algú vindrà però no sabem qui. L'Héctor relaciona el soroll de la porta i sobretot les nostres expressions per entendre que algú està entrant a casa. Acostuma a imitar-nos posant cara de sorpresa i mirant al passadís per veure de qui es tracta.

Imatge 6. Comunicació no verbal.
Font: <https://acortar.link/15DWmQ>

Hem establert una relació directa entre un estímul, el timbre i la resposta. Probablement, si ens espantem, o ho fem veure, l'associació seria diferent, traspassaríem una por sense raó aparent que es podria transformar en un trauma.

La **intimitat del vincle** és un concepte senzill ja que seria el nivell d'apropament amb una persona. En aquest cas, els vincles de l'Hèctor són la família amb la que conviu i veu a diari i per tant ha construït una relació propera que li dona seguretat. Sap que si té una necessitat, ells seran qui la satisfacin. També ha posat en aquest cercle a la seva tutora de l'escola, la Vanessa, és un vincle íntim però en canvi el vincle afectiu que ell té amb la professora d'infantil-2 no ho serà ja que no passen temps junts i no han consolidat aquesta intimitat. El nucli d'intimitat respon a la cobertura d'allò més immediat (menjar, aigua) però també a la seguretat, estima, caliu.

¹⁶ David J.Wallin. (2012). El Apego en Psicoterapia. 28/09/2023. 17:09.

En el cas del concepte “**jo com a experiència**” ens referim al reforç que fem amb el nen tant si li indiquem allò que ha fet bé com allò que no ha de fer. Per exemple, l'Héctor és molt petit i no és conscient de que si estira del cabell a la nostra gossa Mica li pot fer mal però si li diem que no ha de fer i li ensenyem com fer-ho, amb l'experiència de la repetició sap que en comptes d'estirar ha de posar la mà sobre ella. Quan està menjant una cosa que no li agrada i nosaltres li animem dient-li que ho està fent molt bé i aplaudint per ell significa que això que està fent està bé.

A través de l'amor es modela l'autoimatge i reforcem la identitat a partir de la interacció positiva. Les accions recriminables es poden reorientar i mostrar quines accions són apropiades. Aquest aspecte és molt important pel desenvolupament d'una persona i no solament en aquest primer any, els efectes es reflectiran durant tota la vida doncs es va desenvolupant la moral i construint els valors que ens ajudaran a socialitzar positivament en el futur.

3. 1. El model del vincle John Bowlby

John Bowlby, un autor important en aquest sector perquè a partir de diferents conceptes aconseguirà explicar perquè els infants tenen aquesta gran connexió amb les seves primeres persones responsables, és a dir els seus pares o tutors. El seu model proposat es basa en quatre sistemes de conducta relacionats entre ells:

- El sistema de conducta sobre el vincle afectiu: Aquells comportaments que fan que el vincle afectiu sigui fort o feble.
- El sistema d'exploració: Les conductes per relacionar-nos i investigar el nostre entorn. Quan s'activa el vincle, deixa de funcionar el sistema d'exploració.
- El sistema de por als desconeguts: Bàsicament quan ens trobem amb una situació o amb unes persones desconegudes, desenvolupem un rebuig a aquests o a la situació mateixa.
- El sistema afiliatiu: Allò que ens empenya a apropar-nos o relacionar-nos amb allò desconegut o amb aquelles persones sense vincle afectiu.

Aquests sistemes es van activant o desactivant depenen de la situació en la qual es troba l'infant afectat. Les funcions principals per desenvolupar aquest vincle afectiu és mantenir una proximitat continua i des del respecte sempre, ser un pilar que li ajudi a descobrir el món i per últim, crear un espai segur en el qual es pot acudir sempre que hi rebem una emoció negativa.

Aquest primer any que estem observant del desenvolupament afectiu de l'Héctor és un moment molt important per a la seva vida. Ara amb un any ja té vincles afectius però les primeres setmanes els tenia? Doncs segons les diferents afirmacions de Bowlby això és un procés, no és espontani.¹⁷

→ **Les primeres sis setmanes.** En aquest moment encara cap individu té cap

Imatge 7. Héctor amb la meua mare (13 dies de vida).
Font: Pròpia

vincle afectiu amb ningú. El nadó accepta sense seleccionar la seva comoditat, aquell que li dóna seguretat, que li ajuda amb les seves necessitats bàsiques. Sí que és cert, que mostra davant la veu de la seva mare una clara preferència però encara no reconeix l'afecte que li té.

En el cas del meu germà, en aquestes primeres sis setmanes amb qui va tenir més contacte va ser la meua mare i el seu pare.

Tots dos es dedicaven plenament a cuidar-lo, per tant l'Héctor era capaç de reconèixer aquestes dues persones davant dels altres.

→ **Desde les sis primeres setmanes fins als sis mesos.**

Es realitza la construcció i el reconeixement de les figures afectives sobre l'infant. El nadó comença a mostrar angoixa quan està amb algú que no són aquestes figures que sap reconèixer.

Recordo un dia en el qual va arribar la meua tieta a casa. Encara que tenim una bona relació, amb el treball

¹⁷ Sabrina González. (2022). Antecedentes del apego, tipos y modelos operat <<https://acortar.link/eHdUwX>>. 12/10/23. 21:28.

i el dia a dia, de vegades és difícil poder coincidir, per tant l'Héctor la havia vist dues o tres vegades. Me'n recordo perfectament de que quan va estar amb ella es sentia diferent i demanava la meva atenció més intensament que altres dies. Quan un cop ja té assegurat qui és aquella persona i s'adona que nosaltres ens comportem de bona manera amb ella a partir d'una confiança, entén la situació i s'apropa sense por.

Imatge 8. Héctor una vegada té confiança.
Font: Pròpia.

→ **Dels sis mesos fins als tres anys.** Aquest procés es divideix en dues parts però jo em centraré en la que traca dels sis mesos fins als 18-24 mesos ja que m'ajudarà a trobar respostes sobre la meva hipòtesis.

Imatge 9. Héctor amb 13 mesos demanant l'atenció de la meva mare perquè tenia son.
Font: Pròpia.

En aquest punt, destaquem la recerca del nen davant les seves figures principals buscant l'atenció total d'aquests individus. En el cas del meu germà, vam observar clarament que en qualsevol moment i sobretot, quan té algun malestar o gana sempre busca l'atenció de la meva mare ja que és qui des del primer moment és capaç de satisfer cada una de les seves necessitats.

Entenem aquests primers vincles com a punt clau pel desenvolupament cognitiu dels infants. Gràcies a una bona relació afectiva el desenvolupament psicològic del nen s'afiança amb un sentiment de seguretat. Aquestes, la majoria de vegades determinen l'afecte en les futures relacions. Encara que hi ha autors com Grossman¹⁸ que consideren que el fet de mantenir una relació segura en una primera infància no és garantia de com seran els vincles afectius després de sis anys.

¹⁸ Dave Grossman. Melusina. <<https://www.melusina.com/autor.php?idg=51551>> 03/01/2024. 20:54.

3.1.1 Els vincles no-segurs.

Com he explicat anteriorment, una relació segura és essencial per un bon desenvolupament cognitiu. Hi trobem casos en els quals aquesta relació no existeix, per tant veiem la relació contrària en la qual l'infant no desenvolupa la seguretat envers els seus tutors.

Potser, aquest fet no afecta de manera clara en una primera infància però a la llarga pot causar sensacions negatives cap el món de l'individu afectat. Això pot causar dificultats d'integració, d'acceptació i de tractament de les emocions que no s'han après a gestionar durant la primera infància. Aquest fet pot construir una visió negativa de tot allò que ens envolta.

Per tant hem d'entendre que és molt important una bona relació afectiva amb infants molt petits ja que això porta molts avantatges en el seu desenvolupament intel·lectual, al seu llenguatge tant verbal com no verbal (que es una base clara dels vincles afectius), facilitat a l'hora d'integrar-se en un grup de desconeguts i en molts més aspectes socials que ens ajudaran durant tota la nostra vida.

La relació amb les persones amb les qual tenim una relació afectiva ens possibilita la construcció del món i amb el desenvolupament afectiu i cognitiu podrem tenir objectius ja que aquestes primeres relacions ens permeten una recerca activa perquè com encara no estan desenvolupats son capaços de retenir nova informació que configura la visió del món i de nosaltres mateixos.¹⁹

3. 1. 1. 1 Casos de vincles no-segurs.

Durant un gran període de temps s'ha donat la falta de vincles afectius no solament als infants sinó durant totes les etapes viscudes pels éssers humans. Per aquest motiu podem observar diferents casos en els que els nens pateixen una falta de vincle afectiu o bé tenen un vincle no-segur.

¹⁹ Apego, acontecimientos vitales y depresión en una muestra de adolescentes. Pagina 27.
Font: <https://acortar.link/nCOWrJ>

Un dels cas concret ho podem trobar a l'**orfenat de Ceausescu** on diferents articles²⁰ ens exposen la situació que va passar fa uns anys. Aquest orfenat es situa a Rumania on per un líder polític va haver una gran pobresa i una gran quantitat d'orfes sense l'atenció necessària per ells. La presència d'un científic anomenat Nathan Fox va ser essencial per descobrir què estava passant en aquell lloc. Ell es va sorprendre per la falta de soroll en una habitació de nadons els quals habitualment produeixin sons ja sigui perquè ploren i tenen una necessitat o bé perquè intenten comunicar-se i comencen a produir monosíl·labs, això clarament és perjudicial per ells i es donat per una causa. Després de temps d'estudi el científic es va adonar de que allò que provoca aquest silenci era la falta d'estímul ja que eren nens que mai havien rebut una resposta d'aquests sorolls o plors per una necessitat que tenien. Aquí clarament podem observar un vincle no-segur dels infants amb les cuidadores de l'orfenat Ceausescu ja que en el cas en el qual si s'hagués donat, des del primer moment le cuidadores hauria satisfet les necessitats d'aquests infants per tants ells també demanarien més atenció, cosa que no passava. Provocant d'aquesta manera conseqüències futures per aquells infants.

Imatge 11. Infants a l'orfenat Ceausescu.
Font: <https://acortar.link/nOTtFZ>

A nivell futur²¹, aquests nens que havien estat sense un control, un afecte, que havien viscut situacions desagradables va resultar molt difícil la seva adopció per motius molt evidents; eren infants que mai havien tingut una relació amb una persona adulta, provocant d'aquesta manera un desenvolupament cognitiu i emocional endarrerit.

²⁰ BBC News Mundo. (2019). Fin de la revolución en Rumania: la macabra historia de los "huérfanos de Ceausescu" y que enseñó su tragedia a la ciencia sobre la mente de los niños. <<https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-50888959>> 03/01/2024. 21:28.

²¹ José Ramón Alonso. Los huérfanos de Ceausescu. <<https://jralonso.es/2013/09/08/los-huerfanos-de-ceausescu/>> 03/01/2024. 21:41.

Aquest cas va produir diferents investigacions amb una temàtica psicològica per tal d'estudiar les conseqüències d'aquests ofres a nivell cerebral i cognitiu, veient com responien davant d'una família i sobretot per aconseguir el benestar d'aquest infants perjudicats. Van arribar a diferents conclusions i es que el desenvolupament cognitiu dels infants era major si havien crescut en una família i no pas en una institució i això es veia reflectit en les millores d'aquests nens que havien estat determinades a una família i sobretot, quan l'infant era més jove (dels 0 als 2 anys) presentava un resultat cognitiu millor que a la resta.

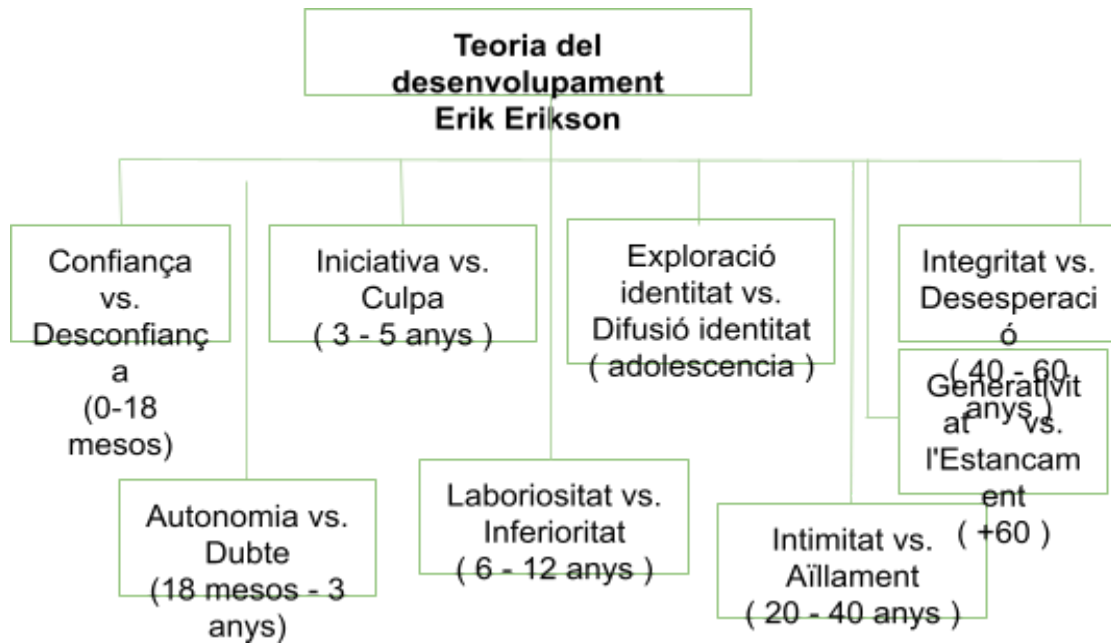
Per aquest motiu, podem parlar de la importància de tenir com a mínim un vincle afectiu en una primera infància ja no solament per raons emocionals sinó també per motius cognitius que han estudiat i confirmat.

3. 2. La teoria del desenvolupament psicosocial de Erik Erikson

Erik Erikson juntament amb J. Bowlby és un dels noms més importants en l'àmbit de la psicologia. Ell va formular una teoria del desenvolupament sobre la transformació dels éssers humans des de infants fins a la tercera edat.²² Va diferenciar vuit estadis psicosocials, però en el cas de la primera infància, els més rellevants d'aquests són el concepte de confiança i la seva contraposició, desconfiança

---

²² Bertrand Regader. (2015. última edició 2023). Psicología y mente. <<https://acortar.link/DGrQuR>>. 15/10/2023. 15:56.

Aquesta contraposició, **Confiança - Desconfiança**, s'enfoca durant els primers 18 mesos de vida i aquests primers sentiments produïts amb les figures afectives que té l'infant i serà el que determina la qualitat de les relacions. Com podem observar, ell juntament amb Bowlby, coincidiran en aquest aspecte ja que està demostrat que això determina el futur afectiu del nen (amb excepcions, encara que l'infant no hagi tingut un vincle a partir de la confiança podrà tenir-los passat el temps, encara que tindran més dificultats que una persona que des d'un primer moment ha tingut vincles saludables). Amb Erikson podem afirmar que una de les bases de la construcció dels vincles afectius en aquesta primera etapa es la producció de sentiments, encara que no en totes els casos son positius, haurien de ser-ho i és una cosa que s'ha de treballar per un bon desenvolupament social i emocional a la llarga.

La confiança ve determinada per les emocions associades a les accions que envolten als nadons doncs no són capaços de explicar-les racionalment. Les emocions primàries són polaritzades, així que ens posicionem en els extrems. L'amor incondicional i la seguretat desenvolupen la confiança en l'altre. Les humiliacions o les desatencions, ja que són totalment dependents, o fins i tot els judicis (ets un nen dolent) poden afectar l'autoestima i desconfiar dels que creiem referents però sobretot desconfiar de nosaltres mateixos. Es traduirà en por i en la creença de que el món és impredecible. La confiança en relació al "Jo" es manifesta

al superar la por a la separació. Existeix la seguretat afegida de saber que la persona referent tornarà.

3. 3. La teoria de L. Alan Sroufe

Aquest autor, posa el focus en les primeres relacions afectives i també sobre el seu efecte en el desenvolupament cognitiu.

Alan Sroufe és un personatge important en el àmbit del desenvolupament socioemocional i psicopatologia, guanyador de diferents premis. Al 2009 va publicar un estudi que va realitzar en 200 nens de classe econòmica baixa per poder identificar l'origen d'algunes patologies²³ amb la finalitat de protegir als infants d'un desenvolupament incomplet.

“La meua investigació consisteix en l'estudi complementari del desenvolupament normal i anormal. L'estratègia bàsica per a aquesta investigació és definir els problemes de desenvolupament més destacats de cada període i després traçar les vies normatives i delinear les desviacions del desenvolupament.” Va mencionar Soufre en el seu estudi.

Aquest autor vol trobar l'origen d'allò que causa problemes de desenvolupament en cada etapa de vida. Segons ell, per entendre aquest desenvolupament hem de estudiar als infants però també, més important encara, el comportament dels seus tutors per trobar una resposta completa del conflicte.²⁴ El risc en la dimensió socioemocional és proporcional al risc en la dimensió cognitiva.

La Teoria del desenvolupament Emocional de Alan Sroufe (2000) proposa que l'aparició de les emocions es desenvolupen en tres etapes: Pre-emoció, emocions precursoras i emocions bàsiques. En el nadò apareix un primer somriure que és un reflex fisiològic, la segona etapa permet relacionar experiències presents amb experiències passades. A partir dels tres mesos comença a donar-se el somriure conscient: somriu davant objectes o persones que exciten emocions segures. La reacció és més complexa, de tipus psicofisiològica i no únicament fisiològica. A partir

---

²³ Patologia: símptomes de falta de desenvolupament.

²⁴ Alan Soufre. (2011). < <https://www.youtube.com/watch?v=P06S4eveFF0&t=230s> >. 15/10/2023. 17:40.

dels sis mesos comença l'última etapa on emergeixen emocions com l'alegria, la por i la ira donant pas a processos cognitius també més complexos.

Podem afirmar les etapes vitals construïdes per l'autor amb un clar exemple: l'Héctor. Quan era molt petit molt poques vegades expressava alguna cosa simplement la necessitat de menjar o de dormir plorant. Ara mateix que ja té més d'un any he viscut aquest procés per tant puc afirmar que a més amb un exemple molt clar l'evolució de la seva expressió emocional. El dia 22 de novembre va complir un any i la meua àvia li va regalar un cotxe que fa soroll quan es mou (teledirigit però adaptat a la seva edat, evidentment) desde el primer moment ha mostrat una desconfiança per aquella joguina i expressa que li dóna por ja que quan la veu sempre busca la presència i els braços de la meua mare com lloc segur. El mateix passa quan li cantes una cançó que li agrada i quan la termina et fa senyals perquè la cantis un altre cop. Podem detectar les seves emocions tant positives com negatives, com a la imatge anterior podem observar com l'Héctor m'agafava de la mà com senyal de que li apropès als nois. És veritat, que passant el temps també s'han d'introduir i normalitzar aquestes joguines que per exemple li donen por per fer-li entendre que no passa res, que solament és una joguina.

Imatge 12. Héctor donant-me la mà per apropar-se als nois que s'estaven tallant el cabell.
Font: Pròpia.

3. 4. Ross Thomson²⁵. El vincle afectiu i el seu desenvolupament.

Thomson, professor emèrit de la Universitat de Califòrnia, estudia els primers vincles afectius i el seu desenvolupament a llarg termini. Ell investiga en la franja des dels sis mesos cap endavant, la reacció dels nens cap algú desconegut. La resposta depèn de la situació en la que es troba i per com actúa el desconegut o per la situació socioemocional de l'infant? Afirmar que es combinen ambos factors. En el cas de l'Héctor sovint veiem que quan es tracta d'una persona desconeguda o que veu poc, habitualment de primeres es manté observador però no s'apropa. He de

---

²⁵ Emotional responses of Down syndrome and normal infants in the Strange Situation.

recalcar que la situació en la que es trobi l'infant el farà actuar d'una manera o una altra. En molts dels casos el meu germà quan s'acaba de llevar, no vol tanta activitat que a mig matí, en aquest primer moment ell vol estar amb els seus pares o amb mi ja que jo formo part dels seus vincles íntims al igual que la meua àvia.

Imatge 13. Héctor establint seguretat amb persones concretes, des del primer moment.
Font: Pròpia.

Aquesta actitud, el voler estar amb les teves figures afectives troba el seu màxim esplendor dels 9 als 12 mesos, moment en el que es troba l' Héctor actualment i així ho confirmem. Sí que és cert, que des de petit està acostumat a estar amb gent ja que tenim una família molt gran, però ell no deixa de tenir configurada les seves quatre figures importants a les qual acut sempre que ho necessita, com he esmentat, els seus pares, l'àvia i jo mateixa.

3. 5. Mary Ainsworth, la mare de la teoria

del vincle afectiu

Mary Ainsworth és una psicòloga americana. Quan es va traslladar juntament amb la seva família a Canadà, va iniciar les seves investigacions sobre el desenvolupament. A dia d'avui encara s'utilitzen per estudiar trastorns mentals.²⁶

Ella parteix de l'explicació de la teoria de l'aferrament de John Bowlby per la realització del seu treball i anirà més enllà de la figura afectiva de la qual parlava Bowlby i identifica tres tipus d'afecte:

- **L'afecte segur:** és la vinculació que es genera entre el tutor i l'infant on el petit es sent protegit amb la seva figura-referent encara que no estigui present perquè confia en que tornarà. Encara que amb l'absència de la figura afectiva s'angoixarà puntualment, quan torni es podrà tranquilitzar i continuar amb les seves activitats.

---

²⁶ Laura Ruiz. (2021). Psyciencia: Mary Ainsworth : la madre de la teoría del apego
<<https://www.psyciencia.com/mary-ainsworth-la-madre-de-la-teoria-del-apego/>> 24/10/2023. 16:13

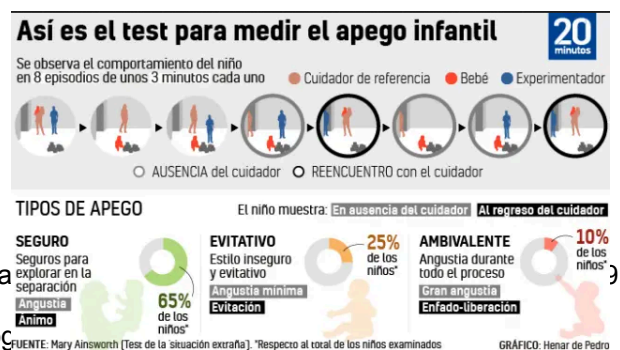
- **L'afecte insegur-evitatiu:** en aquest cas, trobem una gran angoixa per part de l'infant quan es separa del seu tutor-referent però una vegada que torna no és capaç d'acceptar que la seva figura afectiva a tornat i se segueix sentint com si no hi estigués i de vegades, no entra amb contacte amb l'adult quan torna a aparèixer. Podríem pensar que el castiga per la seva absència. Aquest fet pot estar causat per una disponibilitat limitada del seu cuidador responsable.
- **L'afecte insegur-ambivalent:** en aquest cas veurem com el nen reaccionarà amb gran angoixa davant l'absència dels seus tutors-referents. Encara que tornin, accepta l'afecte d'aquests però a la vegada no son capaços de calmar-se.²⁷

Mary Ainsworth farà un experiment per veure la reacció dels infants amb l'absència de la seva figura afectiva i la presència d'un desconegut. Aquest experiment realitzat al 1960 s'anomenarà "La situació estranya" i podrem veure reflectit els tres tipus d'afecte.²⁸

Aquest experiment es va realitzar en nens de 12 fins a 18 mesos. Es posava a l'infant observat en tres situacions diferents:²⁹

1. **Interacció habitual entre l'infant i el seu tutor a una sala.** Durant aquest període de temps el petit inspecciona la sala i les joguines que ni han.
2. **Separació entre l'infant i el seu cuidador.** Abans de que hi hagi aquesta separació una persona desconeguda per a l'infant, entra a la sala a conversar amb la persona a càrrec d'ell. Durant el tercer minut, el desconegut s'aproxima al bebé i la mare se'n va.
3. **Reunió entre l'infant i un individu desconegut.** Es queden tots dos sols.

Depenen de la reacció de l'infant es classifica el vincle afectiu amb el seu referent tal i com s'han explicat anteriorment (segur, insegur-evitatiu,

²⁷ (2012). Youtube. Apego: una situación extraña

²⁸ Ibidem.

²⁹ Aroa Ruiz. (2023). Instituto Europeo de psicología. <https://www.iepp.es/la-extrana-situacion-de-mary-ainsworth/> > 8/11/2023. 19:03.

ambivalent). Les estadístiques estretes en el seu moment, de 100 nens, 65 tenien un vincle segur, 25 vincle insegur i 10 amb un vincle ambivalent. Ella creia que a part d'aquest tipus d'afecte hi havien subapartats però no els va acabar de desenvolupar.

Imatge 14. Mary Ainsworth test per mesurar l'afecte.
Font: Mary Ainsworth, resultat del seu experiment.
Gràfic: Henar de Pedro.

Imatge 15. Primer dia de l'Héctor a l'escola bressol.
Font: Pròpia.

Si traslladem aquesta teoria a una part més pràctica, en el cas de l'Héctor va començar a la llar d'infants quan tenia quatre mesos i tant a la meua mare com el Rafa se els havia terminat la baixa parental. La seva tutora explica que com era tan petit tampoc tenia una gran activitat, potser per aquest motiu tampoc trobava tant a faltar la presència de la seva figura referent. La veritat que la Vanessa i el Héctor han tingut una relació afectiva molt evident des del primer moment i mai ha estat motiu de desconfiança. Ell anteriorment ha

entrat a la llar hi havia coincidit alguna vegada amb ella per tant, potser aquest factor també li va ajudar en realitzar la separació amb la nostra mare. Hi ha que aclarir, que ara mateix es veu clarament que quan ell veu en algun moment del dia a la seva mare per l'escola i no li pren atenció, reclama la seva atenció de manera puntual. Després de cridar-li l'atenció, continua jugant o fent l'activitat que minuts abans feia.

4. REPERCUSSIONS FISIOLÒGIQUES AL CERVELL

Fins ara, he mencionat repercussions emocionals provocades per un vincle afectiu però també hi ha fisiològiques³⁰ de les quals parlaré a continuació.

Des d'aquesta primera etapa de la qual estem parlant, la primera infància, és a dir aproximadament fins als dos anys, tenim un sistema que ens permet tenir contacte social, analitzant la situació emocional en la qual ens trobem.

³⁰ Manuel González Gálvez. (2013). Neurología del apego.
<<https://www.slideshare.net/manueluz6/neurobiologa-del-apego>>. 04/01/2024. 12:47.

Aquest estudi agafa un gran període viscut per tal de parlar de la importància de l'efecte. Des de fa molts anys, els individus valoraven la vida per raons afectives com la supervivència dels seus descendents.

Neurològicament³¹, hi ha una substància anomenada **oxitocina** que es produeix al nucli paraventricular i del hipotàlem i es l'encarregada de les funcions relacionades amb l'amor, la confiança i l'afecte però també a nivell mecànic activa òrgans com per exemple l'úter. Per tant, en l'àmbit de la maternitat aquesta hormona té una gran implicació però també es considera aquest neurotransmissor important en el control de

Imatge 16. Hormona de l'oxitocina.

Font: <https://www.shutterstock.com/image-vector/test-tube-chemicals-flows-into-260nw-2218743933.jpg>

les emocions i comportaments socials com bé podrien ser l'amor, la formació de vincles afectius o la memòria social (reconeixement d'un individu) sent essencial per l'estudi de la importància del vincle afectiu en el desenvolupament cognitiu dels infants.

Aquest vincle afectiu que es construeix entre la figura afectiva i l'infant consta d'una base segura, és a dir, entendre la situació en la qual el petit es troba, interpretar les seves senyals, respondre a les seves necessitats i sobretot transmetre la seguretat a l'infant de que sempre que ho necessitis estaràs disponible per ell.

4. 1. Canvis neuroendocrins materns en la formació de vincles afectius

Hi han canvis neuroendocrins en la mare durant i després de la gestació basats en el desenvolupament de les conductes socials i la cura parental. Tant l'**oxitocina** com la **vasopresina** son encarregades de la creació i el desenvolupament del vincle afectiu entre la mare i l'infant.

- La oxitocina: es produeix sobretot en les dos primeres setmanes després del naixement del nadó. Hem de tenir en compte que els receptors del sistema límbic de l'infant no actuaran de manera completa fins a un període posterior,

³¹ Anònim. El papel de la oxitocina y otras hormonas. El parto es nuestro. <<https://acortar.link/eOMyi6>>. 04/01/2024. 13:01.

que actuarà com ansiolític al sistema nerviós central, creant d'aquesta manera una relació entre l'olor matern i la memòria .

- Juntament amb el procés de l'oxitocina veurem que la mare lliurarà esteroides gonadals essencials per la mare per tal de poder formar aquest vincle afectiu amb el nadó.

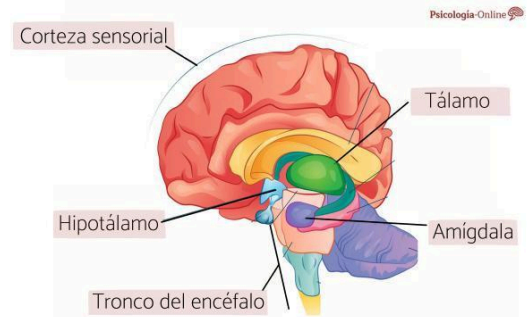
4. 2. Canvis neuroendocrins a l'infant en la formació de vincles afectius

Troblem tres àrees al cervell imprescindibles³² per al desenvolupament afectiu de l'infant. Aquestes àrees son les següents:

- **Bulb olfactori:** implicada en el sistema olfatori. Envia la informació que rep per poder processar-la a l'amígdala, l'escorça orbitofrontal i l'hipocamp per tant, té una implicació emocional, memorística i a l'aprenentatge.
- **Locus coeruleus:** situat al tronc encefàlic formant part de respostes basades en l'estrès o bé en el pànic (emocions).
- **Amígdala**³³: estructura subcortical, relacionada amb les emocions. Està relacionat amb el límbic.

Per entendre la importància d'aquestes àrees explicades anteriorment diríem que els primers dies de vida de l'infant hi ha una activació del **bulb olfactori**, creant molts canvis metabòlics creant un procés d'identificació (segons l'olor sap identificar qui és la seva mare) i contínuament d'aprenentatge. La identificació de l'olor serà gràcies al lliurament de norepinefrina (substància química) al **locus coeruleus** estimulants un aprenentatge sobre l'olor de la seva mare. Aquestes respostes arribaran a la **amígdala**.

Cada zona del cervell està destinada a una funció concreta, la part intermedia del nucli és l'encarregada de la consolidació de la memòria i la impressió d'estímuls

Imatge 17. Parts del cervell implicades.

Font: <https://cdn0.psico-logia-online.com/es/posts/9/2/1/que-es-la-amigdala-cerebral-6129-0-600.jpg>

³² Manuel González Gálvez. (2013). Neurología del apego.

<<https://www.slideshare.net/manueluz6/neurobiologa-del-apego>>. 04/01/2024. 13:10.

³³ Anònim. (2015). El volumen de la amígdala como predictor del desempeño en tareas de regulación emocional: aplicación de nuevas técnicas de morfometría basada en vóxeles. Elsevier. <<https://acortar.link/KII7c9>>. 04/01/2024. 14:04.

visuals. Per una altra part, els estímuls auditius es responen gràcies a la zona medio-rostral del neostriatum.

4. 3. Conseqüències neurobiològiques de les conductes de l'afecte

Una vegada el vincle afectiu s'ha format, habitualment trobem la formació de emocions de malestar davant de l'absència de la figura afectiva de l'infant³⁴. Quan es presenta una absència superior a 21 dies, el nadó comença una etapa de despreniment a nivell afectiu per un augment de cortisol de la mateixa manera que disminueix la ACTH³⁵ provocant d'aquesta manera un major estrès. Aquest sentiment d'absència pot provocar la inhibició d'aprenentatge obtingut anteriorment i diferents alteracions al pes, a la alimentació...

Per tant, veiem una clara relació en tots els estudis que s'han fet a nivell neuronal. D'aquesta entendre que la consolidació d'un vincle també es basa en la presència de l'adult referent per establir completament i de manera saludable el vincle afectiu.

5. PART PRÀCTICA

La part pràctica del meu treball de recerca és la realització d'un documental per expressar l'evolució afectiva que ha tingut l'Héctor en el seu primer any. Ha estat fonamental la participació tant de la família com de la seva professora Vanessa qui ha vist el seu desenvolupament dia rere dia des de que té quatre mesos.

A continuació, adjunto el còdig QR per poder accedir a una carpeta drive on es troba el documental que he realitzat com a part pràctica del meu treball de recerca juntament, amb les entrevistes que posteriorment trobeu transcrites, de manera visual o auditiva amb l'objectiu que quedi clar de què s'està parlant.

³⁴ Manuel González Gálvez. (2020). <https://www.slideshare.net/mgalezg>

³⁵ Hormona que actua en situa

Per una altra banda, he realitzat diferents entrevistes, ja no solament en la faceta afectiva i educativa de l'Héctor, també a diferents psicòlogues que gràcies a la seva experiència m'ajudaran a observar cada una de les perspectives de l'afecte.

Essencialment vull constatar que l'Héctor és un nen segur i feliç, amb un caràcter afable i curiós gràcies a l'entorn afectiu. Caldria una observació futura a, mínim, 15 anys vista però tot apunta a que en aquests primers mesos s'han consolidat reaccions que marcaran la seva trajectòria com individu autònom. Investigacions actuals apunten que fins i tot la pujada de cortisol causada per la separació del nadó de la mare pot derivar en la percepció del "nou món" fora del ventre com un lloc hostil. Tanmateix el contacte pell amb pell en nadons prematurs o alguna patologia es recuperen abans.

5. 1 Entrevista Tutora Héctor i0

20/06/2023

El meu germà Héctor va començar l'etapa de 0 a 3 a l'escola bressol al mes de març. La tutora de la classe de les tortugues, és a dir, la classe de l'Héctor s'anomena Vanessa. Després de quatre mesos li he realitzat una entrevista per preguntar-li sobre el desenvolupament que ha observat en el meu germà entre altres coses.

Paula: L'Héctor va començar a l'escola amb només quatre mesos, actualment té quasi set per tant ha hagut un desenvolupament. Com ha estat el procés?

Vanessa: Quan ell va començar a l'escola era molt petit i estava acostumat a passar el dia amb la família i començar a l'escola va suposar un gran canvi per ell. Al principi, com es normal per l'edat no feia gran cosa, i reclamava molt la meva atenció, volia estar constantment als meus braços. Ara mateix com tu mateixa has

vist, és més independent, seu al terra i comença a experimentar amb les joguines i de mica en mica també amb els companys.

Observem que la Vanessa va ocupar un lloc rellevant el la quotidianitat del nen. Aquest la va integrar en el grup de vincle segur probablement perquè satisfia necessitats bàsiques però també seguretat davant el neguit o la por.

Paula: M'imagino que a la llar hi ha una rutina que tots els nadons compleixen de manera flexible o rígida?, ell s'ha adaptat correctament? Per exemple, si després de menjar li toca dormir, ell ja sap que li toca dormir?

Vanessa: Sí que és cert que seguim una rutina però en aquesta aula com són nens més petits és una rutina flexible. Vull dir, en els altres cursos també és té en compte la situació del nen però en aquest cas si els pares ens avisen de que ha passat mala nit o de que no dormit massa nosaltres intentem que pugui descansar.

En aquest sentit l'Héctor s'adaptat correctament a la rutina tenint en compte que a casa segueix una rutina similar, li ha resultat fàcil.

La conducta és previsible i confereix seguretat. L'establiment de límits en forma de rutines ajuden a consolidar aquesta sensació.

Tant com afirma Ross Thompson, també l'estat emocional de l'infant regura el seu comportament. I està bé, perquè indica que desenvolupa l'autoestima per reafirmar les seves necessitats.

Paula: Amb l'experiència que tens com a professora amb els nadons, què consideres important per a que un nen tant petit s'adapti correctament a una escola?

Vanessa: El vincle afectiu és el més important, sentir-se estimat és molt important per estar còmode a un lloc. Si tens una bona relació amb el nen i el nen amb tu, el treball resulta molt més fàcil de fer.

Paula: Com estàs parlant de vincle afectiu i de la relació amb el teu alumnat, quina és la teva relació amb l'Héctor? Et sap reconèixer? Solament a l'aula o fora també?

Vanessa: Em sap reconèixer dins i fora de l'escola. Tinc molt bona relació amb ell, reclama molt la meua atenció des de que ens veiem a primera hora del matí. En

molts casos els nens de vegades tenen gelos d' altres companys i aquest no és el cas del Héctor, per tant la relació amb ell és molt bona ja que facilita la feina que no es posi nervios cada vegada que estic amb un altre company seu

Destaquem en aquest punt la confiança. L'Héctor no pateix, no competeix per l'atenció perquè la reconeix. Sap que la seva referent tornarà. Atenent a la "situació estranya" es mouria en l'aferrament segur.

Paula: Encara que l'Héctor és molt petit, es relaciona d'alguna manera amb els seus companys?

Vanessa: De manera directa no es relaciona però si he de dir-te que visualment molt, els observa i a alguns dels seus companys que ja caminen inclús doncs els segueix amb la mirada per veure que fan.

Imatge 18. Héctor interactuant en l'espai amb els seus companys.
Font: Pròpia

La compressió de l'entorn va formant part del seu aprenentatge doncs aquest inclou cada cop més el estímuls foranis. Ja no és només ell, és ell en el món segons ens proposa La teoria de Alan Sroure.

Paula: Com he vist, a l'escola hi han professors de pràctiques com l'Hugo o la Marí, com és la reacció de l'Héctor enfront aquests professors?

Vanessa: Hem de tenir en compte que des del primer dia l'Héctor em té a mi com a referent a l'escola, per tant quan els professors de pràctiques van començar a formar part de la seva rutina no els hi deixava formar part, amb això vull dir que no acceptava que un d'ells li donès el menjar o coses per l'estil però poc a poc s'adaptat a ells correctament, ja que els professors s'han anat guanyant la seva confiança i finalment els ha acceptat.

Apel·lant a l'última moment de la "situació estranya", el apriori desconegut, aconseguix afirmar la posició de cuidador i finalment l'Héctor ho accepta com a complement de la figura principal (Vanessa) que alhora va ser la complementaria del nucli familiar més immediat. Adequar-se a noves situacions és síntoma de confiança.

5. 2 Tutora Héctor i1

Afortunadament, l'Héctor va cursar el primer any a infantil 0 tenint com a tutora a la Vanessa i el segon any també. Aquesta continuïtat ens ajuda molt per veure el desenvolupament que ha tingut el meu germà durant un any.

- Paula: Quina és la teva idea sobre vincle afectiu? Com creus que afecta al desenvolupament dels infants?

- Vanessa: *Doncs per mi, el vincle afectiu és com un llaç afectiu que es forma entre l'infant i l'educadora. Jo com a educadora, penso que és molt important establir-ho ja que els hi dona seguretat i confiança a l'infant, estima, seguretat perquè així a la nostre escola se senti còmode, segur i estimat.*

- Paula: Quin és el teu enfocament a l'establir un vincle segur i quines activitats realitzes per fomentar el vincle saludable?

- Vanessa: *El meu enfocament a l'hora d'establir un vincle amb l'infant és respondre les seves necessitats de cada infant en cada moment, després, ajudar-lo a calmar-se, jugar amb ell, que se senti en un ambient segur sobretot, després doncs, donar-li el seu espai també el seu lloc en cada moment segons les seves necessitats i ajudar-lo sobretot a identificar les seves emocions. Podem fer activitats per fomentar aquest vincle com per exemple a l'hora de canvi del bolquer, és un moment molt íntim que es crea entre l'infant i la cuidadora on no està de més fer-li unes pessigolles, que se senti en aquell moment, segur. Alhora de jugar, ell mateix, intenta jugar amb altres companys, fer torres, mirar contes, construccions, el que sigui però recrear aquell moment de riure, de seguretat i un altre moment alhora d'arribar a l'escola doncs que tu estiguis contenta i que mostris un gran somriure, donar-li una gran abraçada i un petó sempre és un moment on ell es senti segur.*

Hu ha una relació directa entre la seguretat i el plaer. Associa una amb l'altra i li agrada, per tant busca recrear aquesta emoció positiva. Vanessa dóna significat a certs estímuls i poc a poc es desenvolupen emocions des de la interacció externa segons la teoria psicossocial d'Erikson o l'experiment de Watson però amb contingut

positiu i apareixen emocions més complexes com ens proposa la Teoria del desenvolupament Emocional de Alan Sroufe.

- Paula: Com reconeixes les senyals del vincle o les necessitats emocionals dels infants al teu càrrec?

- Vanessa: Doncs segons les seves emocions hem de poder identificar el plor de l'infant, si és per una joguina o perquè no està bé. Veure si està trist o content i si potser es sent insegur o té alguna por i així poder treballar aquest vincle i cobrir les seves necessitats emocionals.

Consolidar la relació garanteix que l'adult referent cobreix les necessitats i demandes emocionals del petit, per tant, aquest sap a qui buscar. Trobar-ho reforça el vincle.

- Paula: Quines estratègies implementes per ajudar als infants a superar dificultats en l'establiment dels vincles i com involucres als pares en consolidar aquest vincle? I com gestiones la separació de la família amb el nen?

- Vanessa: A veure, les estratègies que podem fer serien sobretot, transmetre seguretat, tant les educadores com els pares hem de transmetre a aquest infant seguretat, què estan en un bon lloc, en un bon ambient, què estan en les millors mans, després amb les famílies intentar que les separacions siguin ràpides o sigui que els pares vinguin segurs, és el que diem que tot es basa en la seguretat . Tu com a pare portes a l'infant a l'escola però tu estàs segur de que ho portes al millor lloc on el teu fill estarà millor, llavors és bon dia, com anem? (somriu) i deixes al nen, una separació ràpida, no pot estar tres hores perquè al nen cada cop li costa més aquesta separació. Després de cara al nen també és important que hi hagi unes rutines diàries que ell entri sapiguent que passarà durant el dia doncs: ara penjarem la motxilla, després seurem, farem la rotllana per fer el bon dia... amb una rutina es senten segurs. També fem activitats grupals per estar amb els seus iguals. Amb els pares el que han de fer sobretot es parlar de manera positiva del cole "vinga anem a l'escola", si el pare ve content el nen també. Si tu no mostres això i dubtes, el nen també ho farà, per tant la posició de l'adult a càrrec és molt important.

L'Hector sap que va a un entorn segur. Va content, sap on va i a qui trobarà allà. Per part de la meua mare va ser fàcil doncs dirigeix la llar d'infants però per la resta va ser una mica complicat però veure'l content va fer que el procés menys dur. Al principi creiem que patiria però afortunadament no va ser així. També és cert que al ser tant petit va integrar l'entorn en el seu univers i així ho sentia com un entorn segur.

- Paula: Has observat l'impacte de l'efecte insegur en el comportament o desenvolupament d'un infant? Quines mesures prens per abordar-ho?

- Vanessa: *Sí que he observat situacions de vincle no segur. Per abordar-lo és molt important com he dit abans, crear unes rutines, dedicar-li temps individualment quan es pot per jugar amb ell i poder riure. I penso que sobretot és important donar importància als seus sentiments i posar-lis nom, que el nen sàpiga que l'entens i que estàs per ajudar-lo i calmar-lo.*

- Paula: Després de la teua experiència com a educadora, ets capaç de reconèixer quan un infant pateix d'un vincle no segur?

- Vanessa: *Sí, sí que es pot arribar a veure quan un nen no té un vincle segur per exemple un d'aquests moments és quan els pares deixen als nens a l'escola i no mostren cap tipus d'emoció. No venen contents però tampoc venen plorant. Això es diferencia de nens que venen contents, que venen corrent o potser venen plorar mostrant que en aquell moment no volen anar al cole però estan mostrant les seves emocions, això no et diu que no hi hagi un vincle segur. Un altre moment es quan veus que no s'acaben de relacionar, no estan amb el grup, és com si no estiguessin integrats estan allà però no sé, no acaben de integrar-se del tot. Jo crec que és perquè hi ha una mica d'inseguretat, no acaben d'estar segurs amb l'espai o companys. I un altre exemple seria doncs quan un nen està plorant, quan hi ha un vincle segur el nen es calma per tant amb aquests diferents factors que he mencionat anteriorment, podem identificar la falta d'un vincle segur.*

Validar les emocions ajuda a gestionar-les i entendre-les és fonamental pel desenvolupament de la identitat. Ens iniciem en elles, tal com diu Erikson, de manera polaritzada per anar introduint altres intermitges i més complexes a mesura que ens sentim segurs.

- Paula: Valores que l'educació en aquesta primera etapa, és a dir, assistir a una escola bressol és important pel proper desenvolupament cognitiu dels infants?

- Vanessa: Sí, crec que és important que vinguin en aquesta primera etapa a l'escola ja que el nen creix personalment, fomentes la seva autonomia, li dones una seguretat i apren a compartir i a moltes coses que després a l'escola li seran molt més fàcils. No es el mateix un nen que ha vingut a una escola bressol i ja té unes rutines, uns hàbits i aquest vincle del que estem parlant des de petit es va creant. Després quan van a l'escola van molt més segurs i crec que l'aprenentatge primerenc és molt important.

- Paula: Llavors m'imagino que a l'hora de la comunicació el fet d'haver estat a l'escola des de petit després a l'hora de relacionar-se tant amb les professores com als nens li resultarà més fàcil.

- Vanessa: Sí, és molt més fàcil. La seva adaptació després i tot el seu aprenentatge la seva evolució serà diferent. Amb això no significa que un nen que no ha anat a l'escola estigui condemnat a no evolucionar de la mateixa manera, cada nen és un món.

S'han establert unes dinàmiques que reforcen la confiança. Les expectatives envers la rutina diària estan reforçades. L'Héctor encara no ha iniciat aquest etapa però vaig preguntar a casa per mi i recorden que, amb una iniciació semblant, la meua experiència a l'escola va ser molt natural, confiada. Evidentment influeixen altres factors, però sens dubte, saber que els teus referents et deixen i ho fan tranquils et fa creure que tot està bé encara que sigui a nivells inconscients.

5. 3. Anabel Charro

He tingut la sort de poder entrevistar a l' Anabel Charro³⁶, una psicòloga de Santa Coloma de Gramenet especialitzada en la psicologia infantil i adolescent. La seva

---

³⁶ Podeu trobar la seva referència a < <https://psicologiasantacoloma.es/> >.

col·laboració³⁷ ha estat essencial per reafirmar cada una de les coses que hem anat veient durant tot el meu treball de recerca.

- Paula: Quina és la teva idea sobre vincle afectiu? Com creus que afecta al desenvolupament dels infants?

- Anabel: A veure, els infants durant la primera infància sobretot, requereixen de l'ajuda d'una altre persona, d'un adult per desenvolupar les seves habilitats tant a nivell motriu, com a nivell afectiu o cognitiu. Per tant, és necessari que alguna altre persona pugui ajudar a aquest infant a relacionar-se amb el món. Perquè es pugui relacionar ha d'haver aquest vincle primari afectiu. Normalment, es dona amb la mare però pot ser amb un altre adult.

- Paula: Per a tu, quines son les característiques bàsiques per establir un vincle segur?

- Anabel: Les personalitats dels adults són importants. Un adult amb una personalitat segura, amb una autoconfiança permet que la seva relació sigui de confiança amb el nen. Per a que es doni un vincle segur hem de tenir unes bases de personalitat segura en l'adult.

- Paula: Hi ha algun factor que t'ajuda a reconèixer quan un infant no té un vincle segur?

- Anabel: Va haver-hi un estudi fa un temps on es valoraven els vincles segurs. Es deixaven els nanos (tres anyets o així) en una sala, la mare els hi acompanyaven i després desapareixia. Quan aquesta mare desapareixia el nen/a plorava, això significa que aquest nen/a es sentia malament per la falta del seu adult de referència. Aquest estudi diu que quan tornava a aparèixer la mare a la sala i el nen encara continuava plorant i no i havia manera de consolar-lo es donava que era un vincle insegur. La típica situació en la que els pares deixen al seu fill a l'escola i es queda plorant perquè han d'anar a la feina o qualsevol cosa és una escena molt normal i sana per al nano, ho està passant malament però enten que se'n va, que el deixa sol, entén que el trobarà a faltar... llavors quan aquesta persona torna a

---

³⁷ Gravació de veu de l'entrevista: < https://drive.google.com/file/d/1Q4u-uN-1sJHDTw9j5ee1ZwSdfP7wVbDz/view?usp=drive_link >.

aparèixer el fet de que pugui abraçar-lo , està content, calmat... això seria un indicatiu de vincle segur, per exemple.

- Paula: Quan tu veus un vincle no segur, com treballaries per a que la família formi aquest vincle segur?

- Anabel: Normalment, es treballa amb l'adult per guanyar confiança, per valorar una mica l'esforç d'aquest adult en la criança del nano. De vegades es té un fill i apareixen milions de pors, inseguretats tot això també respecte la criança; alhora de posar límits, establir normes, de parlar al nano. Tot això es treballa primer amb l'adult i això conseqüentment afectarà al nen.

- Paula: Quines estratègies fas servir per establir rutines i límits que recolzin la seguretat i confiança dels infants?

- Anabel: El control emocional de l'adult és molt important. Sorprendre un nen amb els nostres "estallidos" emocional com per exemple, imagina que portem tot el dia treballant, arribem a casa i el nano no es porta bé, si? Llavors si la meua expressió emocional sorprèn al nen, s'espanta, no és una reacció que jo tingui normalment, això afectarà a la confiança i en aquesta relació afectiva amb el nen. Per tant, s'ha de tenir des de l'adult un control emocional. Si te n'adones estic parlant tota l'estona del adult, des d'ell hem de treballar el control emocional, treballar una serie de pautes, normes, límits clars, que el nen els tingui clar, parlar amb un to de veu que els hi doni seguretat . Això farà que el nen estigui més receptiu a l'hora de parlar amb ell. Imagina el teu tamany i el d'un nen petit doncs si tu crides al nen amb la teva alçada i el nen el que fa és no escoltar. És important la comunicació amb els nens des del moment u. Hi havia una noia que hem deia " Com vols que parli amb un nen de dos anys?" Doncs parlant, evidentment potser les paraules no li arriben de la mateixa manera que li arriba per exemple la teva comunicació no verbal, si tens un llenguatge segur, el nen no tindrà problema per entendre el que li estas dient.

- Paula: Com a psicòloga, creus que la falta de vincle afectiu a la primera infància (ja sigui amb un any, dos o tres) pot afectar a la llarga en l'individu? En el cas de que sí, com es pot prevenir?

- Anabel: Afectaria molt a nivell de comunicació, d'autoconfiança. S'ha estudiat que els nens amb famílies autoritàries son nanos que desenvolupem una baixa seguretat

en si mateixos. La prevenció a partir de la comunicació positiva, treballant en un mateix i treballar les pors referents a la criança d'un nen tan petit i, a partir d'aquí construir un vincle i una comunicació positiva amb el nano que es pugui allargar tota la vida. Pensa que després quan es fan grans, amb l'adolescència hi ha com una separació amb la família, si no hi hagut aquest vincle, confiança i comunicació mutua aquesta separació serà més negativa. Per tant, això s'ha de treballar des del primer moment.

- Paula: Des de la teva experiència, creus que hi ha una causa que comporti la falta de recursos per establir un vincle dels tutors cap a l'infant? (ja sigui l'educació dels tutors quan eren petits, per el caràcter dels tutors...)

- Anabel: *Evidentment, el context de criança d'aquestes famílies aquesta "motxilla emocional" que jo dic que poden portar, de les vivències que han viscut que després es poden transmetre al seu fill. La seva percepció del que és educar un fill, hi ha diferents tipologies i maneres d'educar, tot això farà que et comuniquis amb el teu fill d'una determinada manera.*

Per concloure l'entrevista, l'Anabel va voler incidir en la idea de que això no és irreparable, que és veritat que quan es troba un nen traumat, amb dificultat no és irreparable. Estan en moment de construcció, de desenvolupament, tant se val que no hi hagin tingut en la seva primera infància un vincle segur, no significa que a la segona infància no ho tinguin, ho veiem per exemple en infants adoptats, nou vinguts d'altres països... poden desenvolupar un vincle afectiu. Per tant, els vincles no resolts que puguin afectar en una primera infància no és un tema irreparable al llarg de la vida d'aquesta persona, dependrà també del context social, emocional que després tingui a la seva vida.

De l'entrevista extraïem la importància de mostrar seguretat a l'infant. L'adult a de treballar la relació amb ell per transferir-li confiança. Afortunadament sembla que els primers anys no són irreversibles. Entenem que pot funcionar en dues direccions. Una cosa sí mantenim, si garantim estabilitat emocional en la primera infància tenim camí guanyat. Analitzant la relació amb l'Héctor, creiem que reforcem el vincle amb mostres d'afecte però també incloent límits que ajuden a orientar-lo en el món i li donen seguretat. Potser no és una fórmula infalible però observem que es mostra

atent a les nostres reaccions i per tant no té por, i confia en si mateix per experimentar, per tant sap que serà acompanyat si s'equivoca.

Imatge 19. Exemple de límit.
Font: Pròpia.

A la imatge que trobem aquí, encara que no s'aprecia, s'exposa una situació de límits. Des del moment u que ha començat a tocar tot, sap que no pot ficar als dits a l'endoll. Cada cop que realitza una acció, sobrepasant el límit és coescient i repetidament diu "no" acompanyat del moviment amb el dit que no saltres li fem com avisant-nos de que allò no ho pot fer.

5. 4. Begoña Zarza, psicopedagoga de l'institut.

Begoña és la psicopedagoga de l'institut Puig Castellar, de Santa coloma de Gramenet i tracta amb els diferents alumnes del centre. La seva col·laboració³⁸ ens ajudarà a veure això d'una manera més propera. Moltes vegades veiem la falta d'aquest vincle segur d'una manera llunyana però moltes vegades està més a prop del que pensem.

- Paula: Con definirías un vincle afectiu segur? Quines característiques ha de tenir per ser-ho?

- Begoña: *El vincle afectiu és l'afecte que fa que una persona mantingui una connexió amb una altre. Per exemple, als bebés la seva funció del vincle afectiu és la supervivència però també un desenvolupament social normal. Diria que ha de ser segur quan està en un ambient positiu, emocionalment estable i de confiança. La confiança en la figura d'aferrament normalment d'una mare o d'una altre persona, és la base d'una persona estable. El vincle és una cosa que no es neix amb ell, s'ha de construir. Respon a les emocions del bebé i això millora l'autoestima i la confiança,*

³⁸ La primera part la trobem en gravació de veu a < https://drive.google.com/file/d/1drlaW8NeLmSds7HqPBDJ_54O7Oo7e7LZ/view?usp=drive_link > i la segona part a < https://drive.google.com/file/d/1lhrMtQGbbbYW7vpjzrusutFdwlhFXJ6/view?usp=drive_link >.

també s'han de respectar els ritmes ja que no tots som iguals i també la intensitat perquè un excés d'atenció tampoc és del tot adequat. Després característiques per ser-ho seria l'atenció a les necessitats i les cures que es fan a l'infant que siguin càlides i comunicatives.

- Paula: Creus que el vincle afectiu és important en el desenvolupament amb els infants? Si és així, pot tenir conseqüències en un futur per aquest infant que ha patit un vincle No- segur?

- Begoña: És molt important ja que formarà persones amb capacitat de confiar, de comunicar, de jugar, de gaudir, de cuidar i de deixar també que la cuidin. A més de desenvolupar estratègies per afrontar les dificultats de la vida i els enfronten potser d'una manera cognitiva, respectuosa i a més a més autònoma. Tant si el vincle no segur és evitatiu, ambivalent en excés o desorganitzat i a més a més hi ha distància emocional el que fa és evocar a l'infant a una inestabilitat, desconfiança, sensació de rebuig, amb inseguretat, confiança baixa, por, agressivitat, manca d'autonomia, dificultat per prendre decisions o per afrontar la responsabilitat i, evidentment aquestes conseqüències encara que no té perquè, però poden esdevenir en diferents trastorns com ansietat, depressió, trastorns de personalitat o trastorns més greus.

- Paula: Tu com a psicòloga de l'institut Puig Castellar que tracta amb nens adolescents, quines característiques presenten quan acusen una falta de vincle afectiu (ja no solament a la seva infància sinó durant la seva vida)?

- Begoña: La nostra tasca com a psicopedagoga o psicòloga de l'institut no permet analitzar fins al punt de descobrir un vincle afectiu no segur, això és molt complicat. Ho pots intuir pel que t'explica l'adolescent però també és veritat que de vegades és una percepció viscuda per l'adolescent o infant que una desatenció real. Deia que tot i això, és difícil atribuir-ho sempre a un vincle no-segur que associem a un trastorn, de vegades no té res a veure.

- Paula: Quines mesures prens per abordar aquesta falta de vincle segur?

-Begoña: És complicat, nosaltres en realitat som docents, no podem actuar com a psicòlogues encara que sí que tenim uns coneixements, unes eines i unes

estratègies que potser els professors no fan servir. Les mesures sobretot han de consistir en l'escolta activa, escolta realment allò que t'està dient la persona i d'aquesta manera poder otorgar-li alguna mena de confiança perquè torni a confiar almenys en un adult perquè el pugui guiar, acompanyar i donar estratègies conjuntament perquè a l'adolescència igual que a la vida, ens trobem dificultats i de vegades no sabem gestionar ni aquestes dificultats ni les nostres emocions.

- Paula: És important la figura dels pares davant aquesta situació? Que poden fer per redirigir aquesta conducta?

- Begoña: La figura de la família és molt important perquè al final són les figures referents i són les que poden retornar la confiança i seguretat que aquella persona a trobat a faltar independentment de que després hi hagi un tractament psicològic i que abans, una de les estratègies o mesures que prenem al cole amb coses més complicades a l'institut és derivar a un psicòleg extern. Llavors, independentment de la família que és molt important perquè estigui allà, de vegades cal un tractament psicològic.

La necessitat d'oferir seguretat torna a ser el fil conductor. Aquesta seguretat ve donada per com l'adult es relaciona amb l'infant, com elabora una relació saludable també tindrà efectes en com es comportarà el petit quan sigui adolescent. Tal com deia Bandura, els models que ens envolten, els tendim a imitar, i una conducta saludable ensenya a relacionar-se des del respecte amb els altres però sobretot també envers un mateix. La consciència del "jo" tal com l'entenia John Bowlby es construirà a partir d'aquesta interacció, o sistema de conducta sobre el vincle, són els que reforcen els comportaments que valida l'adult.

5. 5. Rafa Pérez, psicòleg.³⁹

Rafa és llicenciat en psicologia i docent de secundària i gràcies a ell obtenim una visió tant del vincle en aquesta primera etapa com de les conseqüències que pot tenir en un futur.

---

³⁹ Gravació de veu a: <

https://drive.google.com/file/d/1HiSm04gfPbelq4MFFBF_DCWzCvebNHlj/view?usp=drive_link >

- Paula: Creus que el vincle afectiu és important en el desenvolupament cognitiu dels infants? Si és així, per falta d'un vincle segur a la infància pot haver-hi conseqüències al futur? Com s'han de prevenir?

- Rafa: Sí, és bàsic en el desenvolupament cognitiu d'un individu perquè la seguretat, l'autoestima o la imatge que pugui tenir un de si mateix, depèn d'aquest aferrament que tenim al començament de les emocions. Aleshores, quan nosaltres trobem persones que ens hi manca en aquest cas, el sentiment d'aferrament i de més, és un dels entrebancs més difícils per poder superar respecte el desenvolupament cognitiu i, l'única manera de poder-ho compensar és amb aquest aferrament que ja no tindrà aquesta base de la seguretat que pugui tenir la persona però de manera més tardana, és l'única manera de poder-ho superar.

- Paula: Quines característiques presenten els vincles afectius segurs?

- Rafa: En un vincle segur ha d'haver-hi confiança per part de la persona que sent aquest vincle, que hi hagi sinceritat, que no hi sigui en aquest cas, impostat, de fet és una qüestió molt espontània i la podem veure fins i tot en totes les espècies diferents a nosaltres i altres mamífers. Hi han més però potser la característica més important és saber quan aquest vincle afectiu que hi ha, ha de deixar espai a la persona per a que prengui les decisions per si mateixa, en el cas contrari seria anomenat la sobreprotecció que fa igual de mal que la manca d'aferrament.

- Paula: Que pot causar un vincle insegur en un infant?

- Rafa: Fonamentalment és el cercle més proper, que acostuma a ser la família, que el pot causar de manera individual és clar però per exemple a l'actualitat el pot causar la nostra manera de viure que fomenta precisament el contrari, és a dir, és força absurd que els nens i nenes vagin a la llar d'infants a partir dels 2 o 3 anys. Ara bé, és veritat que la nostra societat està organitzada d'aquesta manera perquè tothom ha de desenvolupar les seves possibilitats socials, s'han de tenir en aquest cas a les criatures en algun lloc i això no significa que hagi de ser la mare qui en exclusiva qui projecta l'afecte del que parlem. Dic això perquè la seguretat o això que parlàvem abans de que l'infant pugui tenir autoconfiança de desenvolupar l'autonomia, això és comença a adquirir a partir de quan tenim cinc o sis anys i, aquesta és l'edat d'entrar en una institució educativa.

- Paula: Creus que la manera i el context de l'educació dels pares i tot el que ha viscut a la seva vida pot afectar la manera de criar al seu infant?

- Rafa: Evidentment, igual que de la mateixa manera podem tenir fills de maltractadors o persones que han estat maltractades, en aquest cas, la història que pugui tenir una família i els seus vincles i els diversos esdeveniments que han viscut i demés, influencien en la capacitat d'aferrament que puguin tenir amb les seves criatures, evidentment.

- Paula: Encara que és visqui una situació de vincle insegur, és irreversible?

- Rafa: No, no és irreversible, és a dir, podem trobar moltíssimes persones que no han gaudit d'aquest vincle emocional en les primeres etapes, el que passa es que l'entrebanc que tenen aquestes persones, perquè m'entenguis, una pedra massa grossa, en el seu desenvolupament després, no solament serà cognitiu sino que es normal que una persona que no ha tingut aquest aferrament en aquests primers anys, la seva seguretat ni la família, és normal que després sigui en certa manera molt negativa respecte la resta. Cosa que és, des del punt psicològic molt comprensible i justificable, no és un retret a aquestes persones, ara bé que sigui irreversible en absolut? Moltes d'elles tornen a tenir, per exemple, aquesta autoconfiança quan tenen les seves criatures i llavors es desenvolupen.

Sí pot afectar després a l'hora de educar als seus infants perquè nosaltres aprenem tot allò que és teòric dels vincles afectius encara que la gent no s'ho cregi dels zero als tres anys, és una etapa vital. Si un per exemple, té una manca d'afecte en aquesta etapa posteriorment, és molt més difícils recuperar-ho, és a dir, és preferible tenir una manca d'afecte a l'adolescència ja que serà més fàcil de superar que no pas en aquesta primera etapa. Dit d'una altre manera, és preferible que m'abandoni el meu pare o mare quan tinc disset o setze anys que no pas que em faltin quan jo tinc un any o dos.

Després de parlar amb el Rafa crec que a l'Héctor li aportem seguretat. Des de que va néixer se li ha trasmet alegria, tenir-ho a prop és un goig i juguem, l'acaronem i per suposat li satisfem les necessitats bàsiques. Confiam que ell ho noti i l'ajudi a ser més feliç. Tanmateix m'he plantejat fins a qui punt la sobreprotecció és contraproduent i efectivament, a vegades (doncs encara és molt petit per tenir moltes ocasions de que es doni la situació), volem fer més del que toca. Ajudar-lo a

agafar els coberts, dormir sol, recollir el xumet i tornar-li quan li cau serien alguns exemples. Potser caldria oferir-li més autonomia però sense oblidar mostrar-li reforç positiu i així construïm amb més consistència l'autonomia sostinguda per l'afecte. Sobreprotegir no és sinònim d'estimar.

5. 6. Núria Luiz, educadora i treballadora social.

Núria Luiz⁴⁰ és treballadora social, psicoterapeuta i coordinadora parental amb una gran experiència amb nens i adolescents i ella ens ajudaran a veure des d'una altre perspectiva el vincle afectiu. No solament parla d'aquests casos amb una falta de vincle segur sino parla de com construir aquest vincle per el benefici tant de l'infant com de la seva figura responsable.

- Paula: Quina és la teva idea sobre vincle afectiu? Com creus que afecta al desenvolupament dels infants?

- Núria: Des de la meva experiència com a professional, sóc treballadora social, psicoterapeuta i coordinadora parental. Llavors segons la meva experiència com a professional però també com a mare, el vincle afectiu és la base per la qual es construirà la personalitat d'un nen o d'una nena en un futur, és a dir, una relació emocional que es basa en un intercanvi de plaer, de cura, de seguretat i confort entre l'infant i el seu cuidador. Les primeres experiències que es donen a la infància tenen un paper molt important en el comportament i desenvolupament posterior. Crec que és important que quan parlem del vincle afectiu citar a John Bowlby que és el professional que va crear la teoria l'afarrament o el que ara coneixem com a vincle afectiu, qui va donar nom a aquest concepte. Ell va fer una investigació molt extensa i ho va definir com "una connexió psicològica que dura en el temps i que es dóna de forma natural en els éssers humans" també per sobreviure com a espècie, abans, fa molts anys es treballava en equip per poder sobreviure i aquest equip podia ser com una família, avui en dia parlem d'un sistema familiar o de nucli familiar. Segons les seves investigacions, els estils de vincle afectiu de cada persona s'estableixen d'acord a la forma en la que un infant es relaciona amb la persona amb la que el cuida que normalment son els pares però també un avi, una àvia, un tiet, una tieta, o

---

⁴⁰ Podeu trobar la seva referència a: < <http://www.nurialuiz.com/> >.

bé una amistat de la família... De fet, el principi més important és que els petits han de desenvolupar una relació amb almenys un cuidador principal per el desenvolupament social i emocional saludable. El comportament infantil relacionat amb l'afecte és principalment la recerca de la proximitat d'una figura de protecció i de vincle afectiu, en situacions d'estrès on aquesta figura cobreix les seves necessitats bàsiques donant així una seguretat emocional al nen. Hi ha un desig per part del nen o nadó d'estar a prop d'aquesta figura amb la que s'ha creat el vincle, és per tant un refugi pel nen o nena que proporciona una base segura i còmoda davant d'aquelles situacions que poden representar una amenaça o por. Aquesta base segura també donarà a l'infant la capacitat de sentir que pot explorar el món, tot el que l'envolta sense perill i amb la certesa de que podrà retornar amb aquesta persona si ho necessita. Finalment, una altre característica del vincle afectiu és l'angoixa per la separació que és natural quan l'infant no pot estar amb aquesta figura amb la que ha creat aquest vincle. És un mecanisme natural, que forma part de l'aprenentatge i també és un símptoma de que hi ha un vincle establert estable que dona seguretat a l'infant

- Paula: Per tu, quines son les característiques d'un vincle segur (ja sigui una estabilitat econòmica, relacions basades en l'afecte, amor i paciència...)?

- Núria: Per mi, les característiques de un vincle segur són les relacions que es basen en l'amor, el respecte, l'empatia, l'estabilitat pel que fa els hàbits i les rutines que no econòmica ja que de vegades hi ha famílies que no tenen recursos econòmics i no per això no pot establir un vincle segur amb els seus fills sinó tot el contrari. L'afecte, és molt important i uns límits clars i fàcils d'entendre i com a pares o guardadors estar disponibles i presents quan ho necessiten i participar en tot el que te a veure amb el món que envolta l'infant.

- Paula: Com creus que afecta a la llarga, la falta d'un vincle afectiu en la primera infància? Pot ser motiu per desencadenar reaccions negatives, traumes...?

-Núria: Crec que afecta a la llarga de manera negativa a la persona o poc saludable. La manca d'un vincle afectiu pot ser un motiu per desencadenar por davant de segons quines situacions, inseguretat, baixa autoestima així com agressivitat i també dificultat per establir relacions sanes amb altres persones en diferents aspectes.

- Paula: En el cas de que si es puguin observar conseqüències a la llarga, de quina manera es pot prevenir un efecte negatiu causat per la falta d'afecte?

- Núria: En el cas d'observar que un nen té símptomes per la manca d'un vincle afectiu es pot prevenir amb teràpia familiar per treballar la parentalitat amb els pares o els cuidadors. I, fomentar així el vincle afectiu. Es pot fer paral·lelament una feina de recolzament psicològic per l'infant però és necessari treballar amb els pares o cuidadors. També hi ha un aspecte important i és que l'entorn d'aquesta persona en un futur, ja que de vegades a la infància és més difícil però quan comencem a ser més grans, podem establir relacions amb el nostre entorn, relacions d'amistats que ens poden donar aquesta seguretat i aquest amor que no hem trobat al nostre sistema familiar i d'aquesta manera podem aprendre doncs noves maneres de relacionar-nos i aquesta seguretat i afecte que hem trobat ens pot donar eines per millorar aquests aspectes que la manca del vincle afectiu pot causar.

- Paula: Hi ha algun factor que t'ajuda a reconèixer quan un infant no té un vincle segur?

- Núria: Per la meva experiència un nen que és molt molest o que crida l'atenció constantment o que està molt agitat o pel contrari, massa quiet; són símptomes d'una falta d'afecte, una manca del vincle afectiu. A la meva feina com a treballadora social amb dos equips de la direcció general de l'atenció a la infància i a l'adolescència vaig poder observar nens o adolescents que havien tingut un comportament agressiu per una manca d'autoestima important. Han estat nens o adolescents que quan he estudiat els antecedents familiars, he pogut conèixer els seus inicis de vida i han estat uns inicis molt difícils, molt durs amb maltractament o amb l'exigència per part dels pares però si han tingut una sola figura amb la que han pogut establir un vincle afectiu segur (ja sigui amb un avi o una persona adient a la família, una amestat o fins i tot de vegades un veí o veïna), si ho han pogut tenir un vincle solament amb una persona, han pogut normalitzar-se tot i la seva situació. També crec que quan un adolescent no pot establir la seva individualitat, no pot fer aquest procés d'individualització d'una manera natural, que a més és necessari per poder créixer i fer un aprenentatge natural per tenir una base i després seguint creixent i ser un adult en un futur; moltes vegades té a veure amb un vincle afectiu no segur.

- Paula: Des de la teva experiència, creus que hi ha una causa que comporti la falta de capacitat per establir un vincle dels tutors cap a l'infant? (ja sigui l'educació dels tutors quan eren petits, per el caràcter dels tutors...)

-Núria: Doncs, moltes vegades els adults oblidem que hem estat nens i adolescents i quan parlem de la infància com “els nens fan això” però no “els nens feiem això... jo feia això” és una cosa molt curiosa i crec que és important perquè això fa que deixem aquella època com oblidada. Oblidant també allò que no ens agradava o que ens feia estar tristos amb la relació amb els nostres pares o amb els familiars que ens cuidaven.

Des de la meva experiència crec que el tipus d'infància que hem viscut fem que reproduïm després amb es nostres fills. De vegades, hi ha persones que tenen una capacitat de variar en funció de les eines de cadascú, que tenen la capacitat de realment tenir present com va ser la seva infància i no reproduir allò que no els hi agradava. Però hi ha moltíssimes persones que reproduïxen allò que han viscut a la seva infància i aquesta infància podria ser sense un vincle afectiu i ho reproduïxen perquè és el que han après. Hi ha molts aspectes que influeixen en que uns progenitors no puguin establir aquest vincle afectiu. També hi ha les característiques de cada persona que moltes vegades té a veure amb la personalitat però també té a veure moltes vegades en que hi ha persones que per una infància que pel motiu que sigui no estan en una situació mental com per tenir cura d'una altre persona i moltes vegades això fa que no siguin capaços d'establir aquest vincle perquè no estan preparades o perquè psicològicament no tenen salut mental

Destacaria en relació a l'Héctor que no té por d'explorar el món. Investiga, prova, és curiós. Segons la Núria ho fa perquè rep seguretat del seu nucli afectiu. Ens explica que com a mínim caldria una persona-referent, afortunadament, pot contar amb algunes més i això reforça també la seva autoestima. També observem que les seves conductes no solen ser extremes, signe d'estabilitat emocional, excepte potser si ha estat malalt i es mostra

Imatge 20. Exploració de l'entorn, utilitat d'un mirall amb una companya de l'escola.
Font: Pròpia.

especialment apàtic, però com són situacions excepcionals ens criden l'atenció, doncs tenim cura d'ell, i posem remei en la mesura del possible. A vegades només cal intensificar les mostres d'amor, acotxar-lo per fer-lo sentir millor, més tranquil. Una prova més de la vàlua de l'afecte.

5. 7 Coordinars Puig Castellar

La Belinda y el Diego són coordinadors de l'institut Puig Castellar, persones que ens ajuden no solament a nivell escolar sinó també a nivell personal. Gràcies al seu rol a l'escola on es relacionen tant amb els alumnes com a les famílies, son el punt clau per entendre si hi ha alguna causa directa relacionada amb els vincles afectius que provoquin un baix rendiment escolar o algun tipus de comportament. En el cas en el qual si que sigui així, explicaran⁴¹ quines eines tenen per poder ajudar davant d'una situació com aquesta.

Paula: Considereu que el rendiment escolar dels infants depenen d'algun factor com per exemple, la situació de la família (pares divorciats, si acaban d'arribar d'un altre país i solament ha vingut la mare i no el pare...)

Belinda: La pregunta és si condiciona?

Paula: Sí.

Belinda: Condicionar no crec que sigui la paraula, afecta? Potser sí però no condiciona. Tenim nens que els pares estan separats i que tenen una formació correcta i d'altres que tenen una família diguessim tipo y no tenen una bona acceptació als estudis, nens que han arribat ara d'uns altres països i que s'integren bé o sigui, condicionar no, que és un handicap que tingui coses darrere que potser no facilitin la vida familiar? Segurament si però condicionar no sé.. tu que penses?

Diego: Jo crec que de vegadeo sí que afecta en aquesta situació de per exemple famílies que viuen separades o famílies amb pocs recursos socioeconòmics o alumnes nouvinguts. Potser no tenen els recursos que poden tenir la resta o la majoria de famílies, sí que afecta perquè de vegades els alumnes es troben perduts, no troben un espai correcte on desenvolupar el seu procés educatiu, no tenen un lloc on estudiar o tenen que anar canviant de casa de la mare a casa del pare o bé els

---

⁴¹ Gravació de veu <

https://drive.google.com/file/d/12vTkdVIFYa761gRvS-XT0_mAaFUn_-Z8/view?usp=drive_link >.

que són nous cada vegada els hi dona el estat coses com centres de dia o de tarda on poden anar a estudiar, a fer deures, fer reforç, etc...

Paula: *Lavors en el cas que hi hagi una afectació, vosaltres quins mètodes donaríeu vosaltres a aquesta adolescent i a la seva família perquè "s'integrin" o per a que es puguin desenvolupar correctament?*

Belinda: *Nosaltres com a centre educatiu tenim unes eines d'acompanyament en aquestes famílies sobretot si en tenen unes necessitats socioeconòmiques hi han uns protocols de derivació a serveis socials per exemple, o per exemple els alumnes d'aula d'acollida que el que tenen és una manca a la llengua doncs hi han unes recomanacions de poder fer per exemple l'eure però han de tenir una edat mínima o fer uns tallers d'estiu que també queden finançats i venen que diguessim becats per la generalitat però al final com a recursos tenim aquells que la generalitat o bé el estat facilitat per tots, el que nosaltres podem fer és donar a conèixer aquests recursos "podeu disposar d'això", "podeu demanar això altre" si tenim per exemple diners per fer tallers d'estudi assistit que venen també a través d'Europa doncs també diguessim intentem subvencionar aquestes coses que ajuden més a aquests alumnes que tenen més dificultats però al final nosaltres estem lligats una mica als recursos que venen de fora i podem doncs garantir aquesta manca de necessitats que tenen.*

Diego: *Tot això també s'acompanya de recursos més bàsics com és la tutoria, l'orientació a nivell de tutoria on el tutor/a parla amb les famílies i intenta orientar. També el servei del departament d'orientació del centre com ha comentat la Belinda. També cal recordar que quan fem una derivació externa, serveis socials perquè realment hi ha un problema que està afectant a l'alumne, és treballa a nivell familiar no únicament sobre l'alumne sinó que es treballa de manera integral amb tota la família.*

Paula: *Creieu que els alumnes que tenen un perfil més complicat (no solament que contestin a classe de manera agressiva sinó també de manera passiva, no es relacionen, no participen a classe...) pot estar relacionat per una falta de vincle segur a casa?*

Belinda: *Una mica com la primera, o sigui segurament sí. Quan comences a rascar una miqueta i parles amb ells/elles de perquè actuen com actuen en un percentatge*

molt elevat sempre hi ha al darrere doncs alguna situació a casa que agreuja i que pot explicar aquest comportament. Els 100% dels alumnes no, segurament de vegades també tenim malalties de salut mental que no venen relacionades amb problemes de casa sinó que tu també com adolescent, com t'estàs relacionant amb els teus iguals... Però sí que ens hem trobat alumnes que no tenen un tarapnau diari, comú doncs que sí, sempre hi ha alguna cosa que a casa no està funcionant com hauria de funcionar.

Diego: Jo crec que en general, a part d'aquests alumnes que tenen aquest problemes com més desenvolupats, els alumnes en general es comporten d'una manera diferent a casa i a l'escola. Però és veritat que, això que diu la Belinda. De vegades, moltes vegades quan coneixes a la família comprens també perquè el desenvolupament de l'alumne no és tan positiu com s'espera i els problemes familiars doncs afecten i te'n adones que hi ha un vincle que no existeix o que no està ben desenvolupat o bé que hi ha una falta de disciplina.

Belinda: un excés de confiança, de vegades es pensen que són més madurs del que són o també una sobreprotecció. Sí que és veritat allò que deia el Diego que de vegades quan parlem amb la família entenen millor el comportament de l'adolescent però de vegades si es una persona que s'allarga en el temps doncs pot ser per una manca de vincle o que el vincle no s'ha acabat de fer bé, que hi ha un malentès en els rols de la família... però de vegades també pot ser un malestar puntual i és perquè hi ha alumnes que estan passant per un mal moment com el dol d'un familiar i ja està, és una cosa que comença, es treballa i acaba.

Diego: D'altra banda també s'observa, jo crec que és bastant clar, que aquells alumnes que provenen de famílies que els pares per exemple tenen estudis universitaris, solen tenir més facilitats per tenir un millor rendiment a l'escola que no aquells alumnes que provenen de famílies que no han tingut la oportunitat d'estudiar i son rols que es van passar.

Paula: **Perfecte. Doncs després de manera més estadística voldria preguntar si és un dels factors principals en la falta de rendiment una falta de vincle afectiu o una falta de suport per part de la família? O hi han altres factors?**

Belinda: D'altres factors hi ha segur però malauradament no està bé emocionalment com a persona ens afecta a tots i a totes siguem adolescents o diguem grans. El teu rendiment a la feina serà més o menys positiu depenen de la

relació que tens en els teus companys, o sigui, si tu estàs bé a la feina, la teva feina tindrà bons resultats, si tu et trobes bé a classe, treballaràs bé, per tant, si et trobes bé a casa o hi ha una comunicació positiva de les coses que em poden preocupar doncs també ajudarà a que els meus resultats siguin millors. Però no solament afecta als adolescents sinó que a tots.

Diego: *Al final, tendim a considerar coma gen educatiu l'escola i al final no és l'únic gen educatiu, també està la família, hi ha el context, hi ha el suport de totes les institucions que han d'ajudar pues no sé des dels serveis socials, ajudes, biblioteques... Llavors de vegades no serveix de res o no és que no serveixi de res, nosaltres tenim una gran responsabilitat però no s'acaba a les 14:40 quan l'alumne acaba, aquesta educació s'ha de mantenir ha casa i, s'ha de mantenir en un entorn que sigui confortable per l'estudi i per desenvolupar totes les capacitats de l'alumne.*

Belinda: *I que motivi a l'alumne, que l'alumne trobi que és positiu per ell o per ella, dedicar un temps a la seva formació acadèmica. D'allà treurà un fruit en un futur no molt llunyà i que això serà positiu per ell i per ella. Si a casa tampoc es valora prou l'esforç perquè malauradament estem en una cultura on no es valora l'esforç de manera general. Sembla que és més guapo el que aconseguix les coses i el diner sense fer res doncs no sé, premiar una miqueta aquest esforç està molt bé i és el que diu el Diego, no s'acaba aquí.*

Paula: *Per últim, després d'algunes entrevistes que he fet la conclusió ha estat que això no és irreversible per tant una persona que ara potser no tingui un gran rendiment escolar probablement si va a un cicle formatiu no té perquè seguir d'aquesta manera.*

Belinda: *Afortunadament.*

Diego: *Segurament es trobaran més barreres que hauran de superar però sobretot a l'ensenyança, educació primària i secundària que son les obligatòries s'intenta que un pugui trobar-se acadèmicament però també personalment, amb la socialització, que trobi aquell ambient que sigui profitós per desenvolupar-se en tots els nivells.*

Belinda: *Al final, nosaltres trobem unes eines, es com si voleu menjar i us donem els estris necessaris per menjar, després com els feu servir vosaltres ja és cosa vostra. Tenim molts exemples de nens que eren tremendos però que després en un futur s'han trobat en una situació, han començat a fer els seus estudis i se n'adonen*

de tot el temps que van estar aquí, de tot el mal que van fer o sigui que al final tothom té dret a una reconducció i a aprendre dels seus errors.

Diego: *També és important la comunicació, que sigui bidireccional, alumnes, professors i tutors, família amb alumne, família amb l'escola... perquè a través d'aquesta comunicació es poden solucionar molts problemes o es poden trobar aquells recursos que l'alumne pot necessitar.*

Després de realitzar l'entrevista i d'analitzar-la puc concloure que en el procés de l'adolescència és tan important el paper de l'adult però també de quina manera l'adolescent vol guiar-se i actuar. Quan parlem d'infants amb una edat molt més petita, com a màxim de dos anys veiem la importància de l'adult davant de dificultats que puguin haver i de responsable per formar aquest vincle perquè encara ells no tenen la capacitat per fer-lo per ells mateixos.

5. 8. Pares Héctor

La Marta i el Rafa són els pares de l'Héctor, per tant, el seu cercle afectiu més important. A partir d'aquesta entrevista podem veure l'enfocament respecte l'educació de l'Héctor i si l'afecte és una base important per establir-la.

- Paula: *Quin és el vostre enfocament per establir un vincle segur? Quins mètodes hi apliqueu? Com reconeixeu les senyals del vincle o les necessitats emocionals de l'Héctor? Quines estratègies feu servir per establir rutines i límits que recolzin la seguretat i confiança de l'Héctor?*

- Marta: *Doncs nosaltres fem sempre la mateixa rutina perquè de vegades si ho movem una mica, ell ho nota. Sempre ens despertem al matí, li donem l'esmorzar, el portem a l'escola...*

- Rafa: *Sí, i no només un tema d'horaris sinó que cada activitat o part del dia la fem igual, mateix lloc, mateixes maneres. Si toca fer per exemple el canvi de bolquer el fem de les mateixes maneres per a que ell es senti més familiaritzat i entengui que les coses es fan així i que noti poc a poc que es farà i cada vegada és més fàcil afrontar aquestes situacions.*

- Marta: *O per exemple, el moment del bany ell ja sap que després ve el sopar i després dormir. Ho tenim molt marcat i ens va súper bé.*

- Paula: Marta, consideres que depenen de l'edat l'enfocament educatiu és diferent? És a dir, quan vas educar a les teves nenes tenies vint anys, vas enfocar-ho de la mateixa manera?

- Marta: Doncs la veritat que amb la Marta i amb la Paula encara que tenia vint anys crec que ho estic fent de la mateixa manera que amb l'Héctor perquè jo crec que cada persona és com és, si ets carinyosa, de parlar amb el peque ho fas així. Potser amb l'edat tens una mica més d'experiència però crec que ho estic fent igual, l'enfocament és el mateix.

- Paula: Rafa, creus que com a pare és essencial el fet d'establir un vincle segur amb l'Héctor? Suposo que diràs que sí. Creus que tant tu com la Marta heu d'ajudar al vostre fill a establir aquest vincle afectiu amb terceres persones quan ja és conscient de les seves figures afectives?

- Rafa: Evidentment, l'Héctor ha de sentir que els seus pares, la seva família és el punt emocional més important i de desenvolupament que té a la vida i limitar-ho només a això crec que seria perjudicial i mica en mica hem anat ampliant en l'àmbit familiar, amics per què entengui que d'aluna manera l'estem presentant a la societat per a què es relacioni i entengui que es pot relacionar, interactuar amb un entorn, amb una certa cautela però amb una llibertat i tot el que pot aportar cognitivament i afectivament i atreviment a fer les coses i no que només no es fan a casa que sinó també és fan fora.

- Paula: Creieu que el reforç positiu és una bona eina per l'establiment d'un bon vincle afectiu?

- Marta: Doncs si que creiem que el reforç positiu és per un vincle segur. Nosaltres el que intentem fer és no tant el "no" sinó reforçar les coses bones, per a que es senti segur i que els seus pares volen reforçar-li les coses bones.

- Rafa: Que tingui com una mena de feedback de que el que està fent ho està fent perquè és bo per ell i no perquè nosaltres li diem encara que també hi han "nos" per la seva seguretat, perquè ha de tenir uns límits i perquè vivim en societat i com deia la Marta, nosaltres no vivim instal·lats al no sinó que al revés, si cau l'animem a que s'aixequi sol o si es taca dinant si veiem que ho està intentat li reforcem.

- Marta: Li diem, "Bravo", "Vinga! Molt bé".

- Rafa: Exacte, per a que entengui que està bé intentar-ho, fer-ho .

Jo ho veig a diari. L'Héctor té mostres d'afecte contínues i respon a elles amb somriures, estirant braços per reclamar proximitat. A mi, en particular em reconeix des de fa temps, em crida *tata* amb la seva particular cadència i sap que sempre puc dedicar-li un moment de joc, o d'atenció i m'ho retorna, em sap fer saber que ell també està per mi, que m'estima, encara que com explicava Erikson, no ho pugui comprendre racionalment. Per ell, el vincle és bidireccional. Que no ho fos ha de ser molt frustrant per l'infant. I entenc que, com apuntava Núria Luiz, o Rafa Pèrez, puguin haver-hi conseqüències sobretot en l'adolescència, on es buscaran substitutius a aquesta carència.

Els pares de l'Héctor estan presents i fan molt bé permeten que experimenti però posant també límits. Són necessaris per garantir la seguretat de l'infant però també per integrar-lo en la societat on hi han regles de conducta que no podem obviar. Cal assumir que els referents tenim gran responsabilitat en la criança segura.

Imatge 21. Héctor feliç gràcies a la presència de totes les seves figures referents encara que es troba en una experiència nova com és, una sessió de fotos.

Font: Pròpia.

6. CONCLUSIONS

Gràcies al període d'investigació sobre la importància del vincle afectiu en el desenvolupament dels infants he pogut arribar a una conclusió, responent d'aquesta manera la meva hipòtesis inicial.

La hipòtesis realitzada des d'un principi ha estat l'existència d'una relació directa entre el vincle afectiu i el desenvolupament cognitiu dels infants. Una de les parts claus per arribar a resoldre aquesta qüestió han estat les diferents teories d'autors com John Bowlby o Mary Ainsworth juntament amb les entrevistes amb professionals. Gràcies a la seva experiència pràctica amb infants conformen aquests estudis realitzats durant un llarg període de temps. Per aquesta raó podem parlar de la importància del vincle afectiu per adquirir un millor desenvolupament afectiu a l'infant.

Tot i que la intenció original tenia molt a veure amb el desenvolupament de les capacitats cognitives he après que durant el primer any de vida, període en el que centrem l'evolució de l'Héctor, aquestes no estan gaire definides. El que si es pot començar a observar és la predisposició a l'aprenentatge a partir del desenvolupament de l'autoestima i la confiança. Rebre estímuls per motivar el descobriment activa la curiositat, una eina fonamental per aprendre.

Quan parlem de la presència d'un adult en una relació afectiva amb un infant també parlem d'aquesta personalitat segura encarregada de transmetre seguretat al nadó per fer-li entendre que pot seguir explorant noves experiències ja que aquesta persona adulta estarà per ajudar-lo, guiar-lo però també posar-hi límits. Mantenir un

vinde segur amb un infant o amb qualsevol persona es basa també en uns límits i en aquesta etapa vital inicial s'han d'establir clarament per a que l'infant pugui entendre que per seguretat d'ells o per poder conviure (ara i en el futur) s'han de seguir unes normes i unes pautes per poder mantenir un ordre en societat.

Durant dècades, quan es va generar la iniciativa d'estudiar les xarxes neuronals i com es generaven les seves sinapsis a principis del segle XX, l'interès no era l'aferrament. De fet, en la vida quotidiana es considerava més aviat una debilitat. Es creia que mostrar afecte als infants podria enfeblir el caràcter. A partir de la segona meitat del segle XX, es comencen a proposar les teories de l'aferrament com una realitat útil pel desenvolupament de personalitats fortes i segures i va guanyant terreny. Tot i que no es el tema d'aquest treball, indirectament he descobert conceptes com maternitat conscient, regulació emocional o neurodesenvolupament que m'han semblat molt interessants doncs complementen les propostes teòriques que he estudiat i m'han ajudat a comprendre millor el rerefons de les entrevistes. Diria que l'ésser humà és molt més complex del que sembla, i ja sembla que ho és molt. Volem trobar les raons del nostre comportament però cal revisar també com ens projectem cap als altres, l'efecte que tenim en els demés i especialment cap als infants. Provoquem reaccions inconscients que modelen la nostra personalitat i tot i no ser irreversibles sí deixen certa empremta. Per això hem de ser curiosos ja que l'aferrament juga un paper molt important des del naixement.

Arrel d'aquest treball he observat molt de prop i amb consciència les activitats de l'Héctor i he vist com sobretot requereix la presència i fins i tot el contacte físic o auxili de les persones referents en situacions d'estrès o perill (situacions noves, la presència d'algun animal o joguina amb moltes llums i sons). Aflora l'instint de supervivència però també crec que hi ha un component emocional que té el seu origen en el vinde format i el fa sentir segur i més confiat en l'entorn.

El vinde no-segur no sempre ha d'haver estat causat per grans traumess com acostumem a pensar, sinó que també es pot esdevenir per altres motius. L'absència de referents sòlids i assertius pot generar identitats sense seguretat, ni autoestima; sense límits no sabem com conduir-nos abans de ser suficientment madurs per decidir per nosaltres mateixos i ens desorientem en la vida. Afortunadament amb teràpia i la troballa d'algun referent és possible recuperar els trets necessaris per

gaudir d'estabilitat emocional. Crec que val la pena preguntar-se per què algú que es comporta de manera extrema i no jutjar, que és el que habitualment fem.

Concluiria posant de rellevància algunes estratègies per fomentar el vincle segur: Oferir seguretat, afavorir la comunicació sent receptiu als estats d'ànim de l'infant i fomentar l'autonomia. Intentar seguir aquestes instruccions facilitarà el desenvolupament i benestar emocional, més resiliència i capacitats per enfrontar-se a noves situacions i adaptar-se millor a aquestes. Les circumstàncies que se'ns presenten no les podem controlar, el que si podem fer és aprendre a enfrontar-nos a aquestes de la millor manera possible i aquest aprenentatge té molt a veure amb com ens auto percebem i aquest percepció comença a construir se en la primera infància tal com hem presentat.

7. AGRAÏMENTS

Estic molt agraïda d'haver estat acompanyada durant moltes persones en aquest període de la realització del meu treball de recerca. Ha estat un procés dur però gràcies a una mica de paciència i a tota la gent que m'ha envoltat, ha facilitat la finalització del treball de recerca amb èxit.

Primerament, vull agrair a la meva tutora Yolanda Moneo qui ha estat encarregada d'ajudar-me en cada obstacle que m'he trobat pel camí però també volia destacar la seva gran importància com a professional dintre de l'institut Puig Castellar on fomenta de manera molt positiva el vincle afectiu. Ha estat una sort, tenir-te com a tutora però també m'he enriquit del afecte que em demostres tant a mi com a tots els del teu voltant cada dia. Gràcies.

En segon lloc, volia donar les gràcies a totes aquelles persones que han col·laborat en el meu treball de recerca. Aquelles que m'han donat l'oportunitat de gaudir de les seves entrevistes, les quals han estat essencials per poder concluir el meu treball de recerca i també responsables d'inspirar-me a fer reflexions sobre aquesta temàtica tant important.

Volia mencionar, a la Melany Arlette Barreno Carbo que m'ha realitzar la portada del treball retratant de manera digital una imatge real.

Finalment, gràcies a la meva família, que des del primer moment m'han ensenyat què és estimar i ho han fet de la millor manera que mai m'hagués imaginat. Sóc afortunada de tenir-vos, sempre recolzant-me quan ho necessito i per això mateix, us mereixeu la celebració dels meus èxits.

Evidentment, destacaré al meu germà, Gràcies Héctor per arribar a la meva vida i mostrar-me una altra perspectiva de com són les coses. Sóc afortunada d'escoltar-te riure sempre. Estiguis segur de que mai estaràs sol, sempre tindràs a la teva germana encarregada de garantir la teva felicitat perquè aquesta, també és la meva.

Aquest treball és per tu, Héctor.

8. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

Montagud Rubio, Nahum. Las 9 teorías del aprendizaje más importantes. Psicología y mente, juny 2020. [Consultat: 1 d'agost de 2023 a les 12:23]. Disponible a: < <https://psicologiaymente.com/desarrollo/teorias-aprendizaje> >.

Molly Zhou & David Brown. ¿Qué és el conductismo?. Libre Texts Espanol. [Consultat: 13 de setembre de 2023 a les 17:57]. Disponible a: < [https://espanol.libretexts.org/Ciencias_Sociales/Libro%3A_Teorias_del_aprendizaje_educativo_\(Zhou_y_Brown\)/01%3A_Conductismo/1.02%3A_Lectura_Requerida](https://espanol.libretexts.org/Ciencias_Sociales/Libro%3A_Teorias_del_aprendizaje_educativo_(Zhou_y_Brown)/01%3A_Conductismo/1.02%3A_Lectura_Requerida) >.

Alabau, Irene. Iván Pávlov: biografía y teoría del condicionamiento clásico. Psicología online, 12 d'agost 2019. [Consultat: 15 de setembre de 2023 a les 21:50]. Disponible a: < <https://www.psicologia-online.com/ivan-pavlov-biografia-y-teoria-del-condicionamiento-clasico-4680.html> >.

Fernández, Tomás y Tamaro, Elena. Ivan Pávlov. En Biografías y Vidas. La enciclopedia biográfica en línea, 2004. [Consultat: 15 de setembre de 2023 a les 19:21]. Disponible a: < <https://www.biografiasyvidas.com/biografia/p/pavlov.htm> >

Armando Corbin, Juan. John B Watson: vida y obra del psicólogo conductista. Psicología y mente, 9 de març 2019. [Consultat: 17 de setembre de 2023 a les 12:34] Disponible a: < <https://psicologiaymente.com/biografias/john-b-watson> >

Anònim. El cruel experimento del pequeño Albert. Psicología y mente, 20 d'octubre del 2021. [Consultat: 17 de setembre de 2023 a les 12:50]. Disponible a:

<<https://www.publico.es/psicologia-y-mente/el-cruel-experimento-del-pequeno-albert/>>.

Millan, Victor. Pequeño Albert: un experimento a un bebé de 11 meses para probar fobias.. Hipertextual, 28 d'octubre del 2017. [Consultat: 27 de setembre de 2023 a les 18:04]. Disponible a: <<https://hipertextual.com/2017/10/pequeno-albert> >

Escaño Hidalgo, Alicia. (2022). Psicología cognitiva: ¿qué es, en qué consiste y quiénes la formularon?. La mente es maravillosa. [Consultat: 17 de setembre de 2023 a les 14:09]. Disponible a: <<https://lamenteesmaravillosa.com/psicologia-cognitiva-que-es/> >.

Víctor Moreno, María E. Ramírez, Cristian de la Oliva, Estrella Moreno y otros. Jean Piaget. Buscabiografias.com, 2013. [Consultat: 19 de setembre de 2023 a les 19:12]. Disponible a: <<https://www.buscabiografias.com/biografia/verDetalle/7686/Jean%20Piaget> >.

Vergara Cano, Carlos. ¿Qué es y como se desarrolla la etapa sensoriomotora según Piaget?. Actualidad en psicología, última actualització 30 d'agost 2023. [Consultat: 20 de setembre de 2023 a les 21:48] . Disponible a: <<https://www.actualidadenpsicologia.com/etapa-sensoriomotora/> >.

Triglia, Adrián. La teoría del aprendizaje Social de Albert Bandura. Psicología y mente, 30 de maig 2015. [Consultat: 1 d'agost de 2023 a les 12:38] Disponible a: <<https://psicologiaymente.com/social/bandura-teoria-aprendizaje-cognitivo-social> >.

Harlow's Studies on Dependency in Monkeys. Vídeo Publicat fa 13 anys. [Consultat: 10 d'octubre de 2023 a les 19:45] Disponible a: <<https://www.youtube.com/watch?v=OrNBEhzjg8I> >.

Apego, acontecimientos vitales y depresión en una muestra de adolescentes. [Consultat: 12 d'octubre 2023 a les 20:32] .

Regader, Bertrand. La teoría del desarrollo de Erik Erikson. Psicología y mente, 2015 però última edició 2023). [Consultat: 15 d'octubre 2023 a les 15:56] .Disponible a: <<https://psicologiaymente.com/desarrollo/teoria-del-desarrollo-psicosocial-erikson> > ,

Alan Soufre. Alan Sroufe, Ph.D. Subtitulado, Youtube. [Consultat: 15 d'octubre 2023 a les 17:40]. Disponible a:

. < <https://www.youtube.com/watch?v=P06S4eveFF0&t=230s> > .

Ruiz, Laura. (2021). Mary Ainsworth : la madre de la teoría del apego. Psyciencia. [Consultat: 24 d'octubre 2023 a les 16:13]. Disponible a: <<https://www.psyciencia.com/mary-ainsworth-la-madre-de-la-teoria-del-apego/>> .

Apego: una situación extraña. Youtube, publicat a l'any 2012. [Consultat: 24 d'octubre 2023 a les 16:39]. Disponible a:

< <https://www.youtube.com/watch?v=qaXcjExnhbM&t=371s> > .

Ruiz, Aroa. La extraña situación d e Mary Ainsworth. Instituto Europeo de psicología positiva, octubre de 2023. [Consultat :8 de novembre 2023 a les 19:03]. Disponible a: < <https://www.iepp.es/la-extrana-situacion-de-mary-ainsworth/> > .

González Gálvez Manuel. Neurología del apego, noviembre de 2013. [Consultat :4 de gener de 2024 a les 12:47]. Disponible a: < <https://www.slideshare.net/manueluz6/neurobiologa-del-apego> > .

Anònim. El papel de la oxitocina y otras hormonas. El parto es nuestro. [Consultat : 4 de gener de 2024 a la 13:01]. Disponible a: < <https://www.elpartoesnuestro.es/informacion/parto/el-parto-fisiologico/el-papel-de-la-oxitocina-y-otras-hormonas> > .

